

Florența TELEMAN*
Teodora LAZĂR**

**O CONTRIBUȚIE DOCUMENTARĂ PRIVIND
ISTORICUL MĂNĂSTIRII RADU VODĂ**

***A Documentary Contribution to
the History of the Radu Vodă Monastery***

Abstract: *Ivir Monastery located at Mount Athos preserves a rich "Romanian archive", in which important moments from the common past of these two geographical areas are described. From this documentary collection, 77 documents refer to the period in which the Radu Vodă Monastery, one of the oldest, richest, but also damaged by time monasteries in Bucharest, was dedicated to the settlement from Mount Athos. Access to these documents was facilitated by their editing, under the form of Greek summaries, made by Florin Marinescu, a member of the Institute of Neo-Hellenic Studies. Pending the integral publication of these archival sources, we introduce into the scientific circuit the translation of these summaries, sometimes with additional notes and comments.*

Keywords: *Radu Vodă Monastery, Ivir Monastery, Mount Athos, archival document, dedicated monastery.*

* * *

Autorii se îndatorează domnului Florin Marinescu, membru al Institutului de Studii Neolenice al Fundației Naționale de Studii și devotat cercetător al mărturiei istorice de la Muntele Athos¹, pentru lăudabilul său efort de a edita, în rezumat și cu respectarea rigorilor științifice, toate

* Archivist; Ph.D. Candidate, "Nicolae Iorga" Institute of History, Romanian Academy, Bucharest, Romania; florentamitelu@yahoo.com.

** Archivist; Graduate M.A. Faculty of Archives, "Alexandru Ioan Cuza" Police Academy Bucharest, Romania; todorutza_micutza@yahoo.com.

Cercetare finanțată prin proiectul „MINERVA – Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală și post-doctorală”, cod contract: POSDRU/159/1.5/S/137832, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

Date submitted: 15 April 2015

Revised version submitted: 13 May 2015

Accepted: 30 June 2015

¹ Din bibliografia aceluiași autor: Marinescu 1997; Idem 1998; Idem 2001; Idem 2002 ș.a.

documentele ce compun „arhiva românească” păstrată la Mănăstirea Ivir de la Muntele Athos. Documentele românești reprezintă însă numai o mică parte din bogăția culturală adunată în arhiva istorică a așezământului monastic dar, în ceea ce ne privește, ca mărturie a identității trecutului istoric românesc, este cea mai valoroasă². Este vorba de 1837 unități arhivistice, ce provin din Țara Românească și Moldova, grupate de autor în două volume cu titlul *Ποικιλιά ἐγγράφων τοῦ Ἁγίου Ὀρους. Ἀρχεῖο Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων* (*Documente românești de la Muntele Athos. Arhiva Sfintei Mănăstirii Ivir*)³. Valoarea informațiilor cuprinse în aceste documente, ce acoperă o perioadă de aproximativ cinci secole - din veacul XV până în veacul XX⁴ -, crește, dacă amintim frecvența redusă a acestora în Fondul Arhivistic Național al României⁵. Or, istoricul unui trecut comun, ce a legat reprezentanții unor spații geografice îndepărtate – cel al Athosului sacru, prin călugării de la Mănăstirea Ivir, și cel românesc, prin personalități ale epocii, dar și prin personaje mai puțin cunoscute – nu poate fi complet fără cercetarea ansamblului documentar rezultat. În completarea surselor de documentare, respectiv în facilitarea accesului la izvoare, tinde să își găsească justificarea și contribuția noastră.

Mai exact, intenția autorilor a fost aceea de a dezvolta efortul domnului Florin Marinescu, traducând din limba greacă - în care au fost publicate - toate rezumatele documentelor referitoare la Mănăstirea Radu Vodă din București, cu adnotări și observații pe alocuri, menite să contribuie la întregirea informațiilor transmise de documentele în rezumat. Numărul rezumatelor transcrise, în urma identificării lor cu ajutorul indicelui toponimic ce însoțește *ediția de rezumate grecești ale documentelor românești de la Mănăstirea Ivir*, se ridică la 77⁶. Pentru că nu aprecierea numerică este cea mai relevantă pentru evaluarea contribuției aduse documentării, îndrăznim să formulăm invitația spre cercetarea *veacurilor trecute* pe care o înlesnește publicarea surselor istoriei de la Mănăstirea Ivir de către domnul Marinescu, în aceeași direcție, de

² Se impun a fi amintite aici și darurile făcute așezămintelor religioase de reprezentanți din cele două Principate române în decursul timpului, constând în odoare de cult, cărți bisericești, icoane ș.a., care și ele completează și accentuează contribuția românească la moștenirea culturală a Muntelui Athos. Vezi Beza 1934; Bodogae 1940; Bogdan 1941 ș.a.

³ Marinescu 2007.

⁴ Un singur document este din secolul XX.

⁵ Verificarea a fost făcută de Florin Marinescu și indicațiile în acest sens completează caracteristicile notate de cercetător pentru fiecare document expus în rezumat. În ceea ce ne privește, am limitat concluziile verificării la rezumatele ce fac obiectul acestei contribuții de documentare, pe care le prezentăm în continuare, și ele au arătat că un singur document - primul din șirul rezumatelor atașate - se găsește păstrat, sub formă de copie, și în țara noastră. Rămâne de verificat măsura în care informațiile din celelalte rezumate se regăsesc în alte înscrisuri ale vremii sau în documente ulterioare (precum în cărțile domnești de întărire).

⁶ Au fost traduse toate rezumatele documentelor care cuprindeau referiri la *Mănăstirea Sfânta Treime sau Radu Vodă din București*.

accesibilizare a surselor, înscriindu-se și sarcina asumată în aceste pagini. Altfel spus, aportul autorilor este unul modest și se impune dezvoltat prin cercetări care să valorifice informațiile cuprinse în rezumate printr-o analiză a documentelor în contextul în care au fost create. Doar așa poate deveni posibilă identificarea contribuției aduse reconstituirii imaginii trecutului în toată amploarea și complexitatea lui.

Informațiile culese din aceste documente, chiar dacă și numai în rezumat, completează istoricul uneia dintre cele mai vechi, mai înstărite, dar și mai greu încercate mănăstiri bucureștene⁷. Aprecierea noastră se bazează pe cunoștințele despre o parte din acest trecut, accesibil nouă prin intermediul înscrisurilor ce compun astăzi o bogată arhivă mănăstirească păstrată la Arhivele Naționale din București⁸. Potrivit acesteia, Mănăstirea Radu Vodă este o rectitorire a ceea ce a fost odată Sfânta Troiță, lăcașul de închinare cu statutul de mitropolie în cetatea de scaun a lui Alexandru al II-lea Mircea. Arsă de turcii lui Sinan Pașa, mănăstirea a fost refăcută de domnul Radu Mihnea - sub al cărui nume a rămas cunoscută până azi - ca „cea mai frumoasă și cea mai de frunte” dintre „bisericele de zid” ale orașului⁹. Era începutul unei noi istorii: istoria Mănăstirii Radu Vodă. Prin grija ctitorilor și a numeroșilor dăruitori, edificiul monastic avea să ajungă, în scurt timp, nu doar „una din cele mai frumoase” mănăstiri ci, „mai cu seamă, una din cele mai bogate biserici ale Bucureștilor și chiar ale țărilor române”¹⁰.

Despre noul parcurs, sub noua identitate dată de reîntemeiere, se impune o abordare particulară a informației transmise de surse, cea definită de statutul de mănăstire închinată¹¹. Căci acesta a marcat nu doar

⁷ Despre istoricul așezământului ne vorbesc o serie de studii și articole, dintre care amintim: Ionescu-Gion 1899; Săndulescu-Verna 1930; Nicolaescu 1939; *București. Rezultatele săpăturilor arheologice...* 1954; Balș 1975: 45-52; Ionescu & Popescu 1992: 70-92; Chițulescu 2009; Popescu 2011: 191-218 ș.a.

⁸ Documentele Mănăstirii Radu Vodă se găsesc grupate într-un fond cu numele edificiului. Numai actele diplomatice din acest fond totalizează 8662 documente, la care se adaugă cele constituite în dosare, potrivit Leonte 1948. Totodată, informații relative la trecutul edificiului se găsesc și în alte fonduri și colecții păstrate la S.A.N.I.C., precum în fondul *Mitropoliei Țării Românești* sau în colecțiile *Achiziții Noi*, *Documente diplomatice*, *Documente istorice*, *Condici mănăstirești*, *Manuscrise*, *Catastife mănăstirești*, *Peceți*, *Planuri*, *Suluri* ș.a. Documente legate de istoricul lăcașului se mai găsesc și la B.A.R., la M.I.A.M.B., dar și în colecții particulare, precum cea aparținând Anei Lahovary. Din ultima categorie a publicat Nicolaescu 1939: 17-43.

⁹ Despre frumusețea bisericii mănăstirii rectitorite de Radu Vodă pe ruinele Sfintei Troițe ne vorbește, în anul 1636, un membru al soliei polone conduse de G. Krasinski, cu ocazia trecerii prin reședința domnească a lui Matei Basarab. Vezi Panaitescu 1930: 30. Pentru descrierile altor călători străini, vezi *Ibidem*: 40 și *Călători străini despre Țările Române* 1976: 257, 261-265.

¹⁰ Potrivit lui Ionescu-Gion 1899: 40-41. Un reper important pentru aprecierea bogăției lăcașului este condica mănăstirii cu nr. 256 în evidențele S.A.N.I.C., care ne indică, pentru anul 1794, un întins domeniu mănăstiresc.

¹¹ Vezi Brezoianu 1861; Bolliac 1862; *Memoriu asupra monastirilor române puse sub invocăția Locurilor-Sante din Orient* 1863; Popescu-Spineni 1936 ș.a.

începutul¹², ci și evoluția acestei istorii¹³. Inițiativa întemeietorului, de „afierosire” a lăcașului de cult către unul din prestigioasele așezăminte de la „Sfintele Locuri” - nu un altul decât mănăstirea Ivir -, a însemnat inaugurarea unei perioade de strictă dependență a mănăstirii domnești față de așezământul beneficiar¹⁴. Totodată, această formă de manifestare a credinței, evaluată prin însemnătatea cuprinderii metohului în ierarhia comunităților monastice reprezentative pentru susținerea materială a acestora, a influențat decisiv dezvoltarea așezământului închinat¹⁵. Mai mult, a însemnat și consolidarea noii practici cu finalitate religioasă abia inaugurată în spațiul românesc¹⁶ – cea a închinărilor de așezăminte de cult către locurile sfinte din afara granițelor –, a cărei extindere „primejdioasă”, cu efecte care s-au întins până la secularizarea, îndeamnă spre cercetare.

Documentele ale căror rezumate ne-au atras atenția recompun – este adevărat că mult fragmentat – tocmai intervalul în care Mănăstirea Radu Vodă s-a găsit între mănăstirile închinare Athosului. Așa se explică de ce data de 10 februarie 1613, data hrisovului de închinare păstrat în original la Ivir, deschide seria documentelor referitoare la acest parcurs. Totodată, întrucât calitatea de mănăstire închinată a fost revocată de măsura reformatoare a lui Alexandru Ioan Cuza din 1863, documentele păstrate la Muntele Sfânt nu depășesc secolul al XIX-lea.

Temeiul pentru care istoricul, în interpretarea dovezilor scrise necesare reconstituirii trecutului Mănăstirii Radu Vodă, trebuie să-și extindă cercetarea asupra arhivei românești păstrate la Ivir, poate fi analizat din mai multe puncte de vedere. În primul rând, perioada cât Mănăstirea Radu Vodă s-a aflat sub administrație ivirită este prea puțin analizată în studiile cu caracter monografic apărute până în prezent și cu atât mai puțin din această perspectivă. Este probabil că acest lucru se datorează și faptului că volumul materialului de arhivă referitor la trecutul

¹² Radu Mihnea a închinat mănăstirea fără a aștepta finalizarea lucrărilor de construcție, conform *DIR*, B, XVII, II, nr. 147: 151.

¹³ Statutul de mănăstire închinată a fost revocat de reforma privind secularizarea averilor mănăstirești adoptată de Alexandru Ioan Cuza în anul 1863.

¹⁴ Ctitorii, prin actele de închinare, confereau mănăstirii beneficiare a daniei autoritatea de a numi egumenii metohului. Și în cazul nostru ctitorul stabilește ca „părinții și preoții și călugării dela sfânta mănăstire din sfeta Goră dela Iver, ei să trimeată aicea la sfânta mănăstire la sfânta Troiță, preoți și oameni buni și înțelepți, ca să fie vrednici de a căutare de a ține lucrurile și trebuințele sfintei mănăstiri, cum ar fi mai cu cinste”, în *DIR*, B, XVII, II, nr. 147: 151.

¹⁵ Pentru o imagine generală asupra situației materiale a metohului Radu Vodă, am consultat *Tabel de numirea și județul unde se află fiecare mănăstire și metohu, de numărul moșilor fiecăria, de venitul ei anual, și de numirea mănăstirii unde se zice a fi dedicată*, publicat de Brezoianu 1861: 134. Evidența poziționează Mănăstirea Radu Vodă pe locul doi ca venit anual și moșii deținute (680.000 venit anual și 21 de moșii), după mănăstirea Cotroceni (1.073.600 venit anual și 25 moșii, 3 metohuri), între mănăstirile închinare așezămintelor monastice de la Muntele Athos.

¹⁶ Mihai Viteazul și Radu Mihnea sunt primii domni care închină ctitoriile lor unor mănăstiri de la muntele Athos. Vezi Iorga 1929: 217.

așezământului este impresionant și cuprinde, în cea mai mare parte, documente inedite¹⁷. Pentru identificarea modificărilor sensibile care au marcat evoluția lăcașului, începând cu anul 1613 până la mijlocul secolului al XIX-lea, stau măturie documentele românești păstrate la beneficiarul „afierosirii” mănăstirii bucureștene. Acestea completează, pentru cinci veacuri, funcțiile raporturilor determinate de actul închinării. În sensul celor expuse, dovezile scrise și trimise, nu fără motiv, călugărilor iviriți, trebuie să aibă, astăzi, aceeași semnificație și utilitate în interpretarea surselor, cu cele care au motivat întocmirea și transmiterea lor la momentul considerat oportun. Și asta pentru că denotă natura și complexitatea raporturilor generate de statutul de mănăstire închinată la Ivir al Mănăstirii Radu Vodă și subliniază particularitățile acestei legături, în ciuda identității unor termeni generali care au definit fenomenul închinărilor.

Totodată, se impune o privire mai largă asupra fenomenului închinării, mai exact o cercetare a acestuia ca o nouă direcție de manifestare a politicii de ctitorie, Mănăstirea Radu Vodă fiind – conform investigațiilor întreprinse până în prezent și deja menționate –, a doua mănăstire domnească închinată unui așezământ religios de prestigiu din Orient. Se conturează astfel imaginea mănăstirii Radu Vodă ca metoh, dar și ca deținătoare de metohuri într-un context clar determinat, care a influențat consolidarea unei noi practici de obținere a bunăvoinței divine și asigurare a mântuirii, ce a atins dimensiuni îngrijorătoare în Principate¹⁸. Iar concentrarea cercetării asupra punctului de plecare al închinărilor contribuie, fără dar și poate, la înțelegerea fenomenului în ansamblul său, cu toate implicațiile și dezvoltarea care i-au urmat.

Din alt punct de vedere, studiarea rezumatelor atașate este motivată de diversitatea genurilor de înscrisuri ce fac obiectul studiului, de varietatea informațiilor conținute, ca și de ineditul unei părți a acestora din urmă prin raportare la cele cuprinse în documentele accesibile prin sala de studiu a Arhivelor Naționale ale României. Astfel, lângă hrisoave domnești¹⁹ și porunci ale Divanului Țării Românești²⁰, întâlnim anaforale, rapoarte,

¹⁷ Deși cantitatea materialului documentar relativ la trecutul mănăstirii - asupra căruia s-au făcut deja observații - este însemnată, nu trebuie pierdut din vedere faptul că o parte a văzut lumina tiparului. Între principalele culegeri de documente în care găsim publicate documente despre Mănăstirea Radu Vodă amintim: colecțiile *DIR* și *DRH*, *Cataloagele documentelor Țării Românești din Arhivele Statului/Arhivele Naționale ale României* (întocmite pentru diverse perioade de timp), *Documente privind istoria orașului București* 1960, Potra 1961, Idem 1975, Idem 1982 ș.a.

¹⁸ Potrivit statisticilor din preajma secularizării, mănăstirile din Muntenia ajunseseră să stăpânească mai bine de un sfert din suprafața rurală a țării, mai exact 27,69%, din care 16,55% stăpâneau mănăstirile neînchinăate, iar cele închinăate 11,14%, conform lui Giurescu 1959: 155.

¹⁹ Doc. 1-2, 31 între documentele ce fac obiectul contribuției noastre. Observația este valabilă și pentru următoarele trimiteri.

²⁰ Doc. 8.

informări, jalbe și cereri ale Mitropolitului Ungrovlahiei²¹, ale beizadelei Dimitrie Moruzi²², ale consulului grec la Thesalonic²³, ale egumenilor radulioți²⁴ ori ale mărunților arendași²⁵, inventare cu averea mobilă și imobilă²⁶, catastife de venituri și cheltuieli²⁷, contracte de arendare²⁸, de reparații²⁹ sau pentru alte servicii³⁰, împuterniciri³¹, chitanțe³² și inventare ale actelor³³. Iar acestea sunt numai o parte. Fiecare din rezumatele expuse surprinde realitățile epocii din diferite perspective, ce țin de istoria politică, de istoria economică, de cea socială sau religioasă, de istoria instituțiilor, de dreptul ctitoricesc, de domeniul geografiei, de cel administrativ ori fiscal ș.a.. Din domeniile enunțate și doar cu titlul de exemplu, informațiile ce fac obiectul relaționării reprezentanților Mănăstirii Radu Vodă cu auditoriul ivit privesc activitatea metohului Radu Vodă în raporturile cu instituțiile Țării Românești ori cu metohurile subordonate ei, modul de constituire, componența și administrarea domeniului mănăstiresc, formele de exploatare și veniturile obținute, cheltuielile implicate de activitățile curente și ocazionale ale metohului, modul de numire, îndatoririle și activitatea unor egumeni, anumite pricini care au implicat ca parte metohul, reprezentarea în instanță și sentințele stabilite, exploatarea pădurilor, seceta sau inundațiile care au lovit Bucureștiul etc. Se conturează astfel, cu ajutorul mărturiilor documentare atașate în rezumat, imaginea unei epoci în care autoritatea Bisericii în plan spiritual a consacrat prezența și rolul major al acesteia în principalele sectoare de activitate ale societății românești. Totodată, remarcăm participarea directă a călugărilor străini în trasarea drumului evolutiv al unor importante așezăminte de cult din țară. Trecutul și activitatea Mănăstirii Radu Vodă București, prin informațiile de detaliu transmise de sursele de arhivă, stau mărturie acestei concluzii.

O ultimă posibilă abordare în analiza surselor documentare atașate, pe care ne-am propus să o evidențiem în economia acestei părți introductive, presupune completarea cunoștințelor despre personajele care au contribuit la trăinicia edificiului de cult sau care și-au legat numele, într-un context sau altul, de trecutul Mănăstirii Radu Vodă. Nu ne referim doar

²¹ Doc. 7, 32.

²² Doc. 3.

²³ Doc. 71, 72.

²⁴ Doc. 4-5, 35, 41, 46, 49, 64-65, 67.

²⁵ Doc. 16, 66.

²⁶ Doc. 33-34, 39.

²⁷ Doc. 9, 15, 17, 19, 22, 24, 28, 43-44, 54, 63, 69, 74, 77.

²⁸ Doc. 13, 59.

²⁹ Doc. 38, 42.

³⁰ Doc. 60.

³¹ Doc. 52, 53.

³² Doc. 36-37, 58, 68.

³³ Doc. 57.

la personalitățile epocii – domni³⁴, exarhi³⁵, mitropoliți³⁶, dregători ai statului³⁷, egumeni³⁸, boieri³⁹ –, ci și la mărunții călugări, slujbași ai mănăstirii⁴⁰ ori arendași⁴¹ care, prin credința, truda sau propriul interes, au făcut posibilă curgerea vieții monastice. Toți aceștia însuflețesc astăzi istoria unuia dintre importanțele așezăminte ale capitalei.

Atașăm în continuare traduceri al căror conținut ne-au îndemnat spre retrospectiva unei istorii cu multe file lipsă și a căror viitoare valorificare nu trebuie eludată.

Nu pierdem însă din vedere o serie de observații metodologice, pe care le găsim utile orientării în cercetare. Organizarea traducerilor respectă întocmai ordinea cronologică a rezumatelor din ediția domnului Florin Marinescu, cu menționarea volumului, a numărului de ordine al rezumatului reprodus în traducere, așa cum autorul l-a stabilit, dar și a paginilor din volum unde se regăsește rezumatul grecesc. Totuși, pentru sistematizarea rezumatelor ce fac obiectul acestei contribuții în raport cu ediția rezumatelor grecești ce compun arhiva românească de la Mănăstirea Ivir, am recurs la o numerotare proprie a traducerilor, cu cifre arabe, și redarea între paranteze rotunde a elementelor de identificare a rezumatelor în volumul domnului Marinescu.

Totodată, conștiința subiectivității implicată de formularea rezumatelor, dar și cea prezentă în reproducerea traducerilor, în condițiile unui vocabular al documentelor specific limbilor vechi, a avut drept consecință evidențierea, alături de traduceri și cu ajutorul notelor de subsol, a oricăror observații au fost găsite necesare unei detalieri suplimentare a informațiilor. Prin aceasta s-a dorit complinirea „imaginii” redată de rezumat, uneori afectată de lipsa cursivității în formulare, în condițiile dorinței de păstrare a unei fidelități cât mai mari față de rezumatele grecești.

În fine, s-a procedat la introducerea referințelor suplimentare, cu ajutorul notelor de subsol și în cazurile în care datarea rezumatelor nu a

³⁴ Precum Radu Mihnea (doc. 1), Alexandru Șuțu (doc. 7); Ioan Caragea (doc. 7) sau Alexandru Ioan Cuza (doc. 31).

³⁵ Precum Mina, exarhul M-rii Ivir, (doc. 4) ori Mina și Nichifor, exarhii M-rii Trei Ierarhi din Iași (doc. 5).

³⁶ Precum Mitropoliții Ungrovlahiei, Dionisie (doc. 7) și Nifon (doc. 32).

³⁷ Precum Gheorghe Filipescu, mare logofăt, (doc. 7); Manolache Florescu, logofătul Trebilor Bisericești (doc. 10-11); Ioan Crețulescu, reprezentant al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice (doc. 20).

³⁸ Precum arhimandriții: Ignat Raduliotul (doc. 4-5); Grigorie Ivireanul (doc. 8- 9); Ioachim Raduliotul (doc. 15, 19, 24, 28-29, 31, 33-34, 39); Nil Efigmenitul (doc. 39, 46); Averchie Iviritul (doc. 64-65); Damaschin Iviritul (doc. 69) ori Serafim (doc. 13-14, 17) și Grigorie Iviritul (doc. 31, 33-34, 39, 43, 44-46, 50-51, 53-54, 56, 64, 77), egumeni ai Mănăstirii Radu Vodă.

³⁹ Precum banul Constantin Filipescu (doc. 7).

⁴⁰ Vezi doc. 24- 27, 38, 40, 42, 47, 50, 52, 60 ș.a.

⁴¹ Vezi doc. 13- 14, 16, 21, 45, 48, 58- 59, 62, 66 ș.a.

ținut cont și de conținutul informațiilor din cuprinsul acestora, de unde reiese clar că problematica expusă se referă, în fapt, la un interval temporar. Este vorba de acele genuri de înscrisuri întocmite și datate la finalul unei retrospectivii a situației consemnate, pentru care am găsit necesară aplicarea normelor arhivistice românești, potrivit cărora datarea unității arhivistice trebuie să reflecte intervalul cronologic în care este înscrisă problema expusă. Și asta pentru ușurarea activității de documentare.

Aflarea răspunsurilor la întrebările despre trecutul nostru a reprezentat, de multe ori, o provocare, pe care doar izvoarele cercetării istoriei, atâtea câte ne-au mai rămas, ne-au îndemnat să ne-o asumăm și să o depășim cu succes. Căci știința istoriei este deschisă unor multiple metode de cercetare și se bazează mai ales pe folosirea ipotezele de lucru în căutarea răspunsurilor. Însă, fără mărturiile epocii care să confirme veridicitatea fiecărei premise de lucru, rămâne îndoielnică oricare din concluziile la care am fi ajuns. Iar atâta timp cât sursele ne mai pot vorbi încă despre perioadele îndepărtate nouă, suntem datori să le folosim ca repere ale memoriei în reconstituirea acelor vremuri. Doar astfel putem avea certitudinea unei imagini cât mai apropiate de realitatea anilor care s-au scurs. Valabilitatea regulilor de lucru pentru intervalul în care Mănăstirea Radu Vodă a îndeplinit funcția de metoh al Mănăstirii Ivir de la Muntele Athos ne motivează spre o aplecare conștiințioasă asupra înscrisurilor create în perioada respectivă. Răsplata unor eforturi documentate nu poate fi decât descoperirea realității complexe în care se scurgea viața monahală într-unul din importantele centre monastice muntene. Rezumatele documentelor atașate confirmă această supoziție.

1

(vol. I, doc. 37: 154-155)

1613 (7121), 10 februarie, Târgoviște

Radu, domnul Țării Românești, fiul lui Mihnea Voievod, închină Mănăstirea Sfânta Treime, ctitorie a domnului Alexandru, la Mănăstirea Ivir de la Muntele Sfânt.

În timpul domniei lui Mihnea, mănăstirea a ajuns în mare sărăcie și a suferit multe stricăciuni. Satele și diferitele bunuri pe care i le dăruise au fost risipite, ajungând în proprietatea altor mănăstiri⁴².

⁴² După alte izvoare, acest lucru s-a petrecut în timpul domniei lui Mihai Viteazul. Astfel, documentele amintesc cum, „în zilele lui Mihail Voievod..., multe și grele oști turcești au stat pe lângă mănăstire (DIR, B, XVII, III, nr. 67: 79) și aceasta „a ars de foc din cuiburile de sus până la temelie de jos și au ars până la temelie și toate părțile de pe împrejur, trapezăria și toate chiliile” (DIR, B, XVII, II, nr. 233: 254). Tot atunci „s-au risipit toate averile, satele și Ațișanii” (DIR, B, XVII, III, nr. 67: 79), „au rămas (mănăstirea) pustie și s-au pierdut și cărțile...de moșie” (DIR, B, c XVII, III, nr. 435: 479), Mihail Vodă mutând călugării „cu toate satele și țiganii și averile ei... la mănăstirea domniei sale, ce o făcuse din sus de orașul

Când Radu a venit la domnie a reparat-o, a înzestrat-o și acum o închină la Mănăstirea Ivir. Călugării de acolo trebuie să trimită la Sfânta Treime, în calitate de preoți, oameni buni și învățați, care să îngrijească de treburile mănăstirii. Urmează alte prevederi cu privire la îndatoririle călugărilor de la Ivir în legătură cu găzduirea pelerinilor străini.

Martori boierii: Pană vistier, Vintilă mare vornic, Nica mare logofăt, Dediu mare vistier, Cârstea mare spătar, Panait mare stolnic, Bratu mare comis, Lupu mare paharnic, Fote mare postelnic. Ispravnic Nica mare logofăt.

Cel care a scris: Ieremia logofăt.

Original, slavă, nr. 1786. Pergament (58,7 x 42,7). Cerneală neagră. Cu aceeași culoare semnătura olografă a domnului. Cu roșu prima literă a textului și repetarea acesteia. Ștampilă aplicată în ceară roșie, diametru 10,1 cm, în stare excelentă.

Copie, română, nr. 1824, probabil din anul 1857. Altă copie nr. 908. Alte două traduceri în greacă, una în franceză și o copie în română în documentul nr. 1243. Alte copii la Arhivele Naționale din București în condica 256, f. 36-37, și în fondul *Mănăstirea Radu Vodă* (XXV/7).

Publicații: Rezumat în limba greacă în volumul *Θησαυροί τοῦ Ἀγίου Ὁποῦς*, p. 495, nr. 16.8. Rezumat în limba română în volumul *Catalogul documentelor Țării Românești*, vol. II, nr. 516, pp. 261-262. Vezi acolo și alte publicații (rezumate, mențiuni).

2⁴³

(vol. I, doc. 41: 156-157)

1621 (7129), 14 iunie, Târgoviște

Radu Mihnea, domnul Țării Românești, întărește Mănăstirea Sfânta Treime, care se află la sud de București (egumen acolo fiind Grigore), ca metoh al ei, Mănăstirea Tutana împreună cu satele, țigani, vile, morile.

Mănăstirea Tutana a fost ctitorită de către bunicul domnului, Alexandru Voievod, și de către părintele său, Mihnea, ca și Sfânta Treime. În timpul primei sale domnii, Radu Mihnea a ridicat din nou, din temelii, Sfânta Troiță și a închinat-o la Mănăstirea Ivir. Dându-i acum Tutana drept metoh, domnul le închină pe amândouă la Mănăstirea Ivir.

București" (*DIR*, B, XVII, II, nr 233: 254). Menționarea numelui lui Mihnea în acest context o punem pe seama faptului că Mihnea Turcitul a însoțit armata turcească în campania împotriva lui Mihai Viteazul. În legătură cu acest lucru N. Bălcescu 1908: 81 notează cum „între ei toți se deosebea un român, un trădător de țară și lepădat de lege” și acesta era nimeni altul decât Mihnea al II-lea, fecior al lui Alexandru Vodă al II-lea. „Acum lepădatul Mihnea povățuia armia otomană, care venise să înjunghie patria sa”.

⁴³ Actul de închinare în original este datat 02 iunie 1621 și se găsește la S.A.N.I.C., Mănăstirea Radu Vodă, XIX ter/I.

Martori boierii: Vintilă mare vornic, Papa mare logofăt, Aslan vistier, Necula mare spătar, Bartolomeu stolnic, Goga comis, Ioan paharnic, Trufanda mare postelnic.

Cel care a scris: Lepădat.

Original, română, nr. A3. Pergament (44 x 36) în stare excelentă. Cerneală neagră. Cu roșu prima literă de mari dimensiuni a textului, repetarea titlului domnului în partea de jos a paginii și alte ornamente distinctive. Ștampilă aplicată în ceară roșie, diametru 13,5 cm, în stare bună, care atârnă de document cu șnur multicolor.

Copie, limba română, nr. 1826, legalizată în 1857. Traducere în greacă nr. 909. Alte două traduceri în greacă și una în franceză în documentul nr. 1243. Rezumat în documentul nr. 1243.

3

(vol. I, doc. 676: 404)

1791, 1 august

Document pe care îl semnează beizadeaua Dimitrie Moruzi⁴⁴ adresat părinților de la Mănăstirea Ivir:

- Face referire la faptul că dintotdeauna a manifestat smerenia cuvenită față de mănăstirea lor și probabil, la un moment dat, va urma și vocația lui personală.

- Le recomandă să dea ușor votul lor decisiv (în legătură cu chestiunea cunoscută) de pe urma căreia va avea de câștigat, în final, și mănăstirea.

- Îi informează că are cunoștință de îndelungată ședere la Șiștov a beizadelei, marelui dragoman al Imperiului⁴⁵, care depunea eforturi în toată acea perioadă pentru reușita înțelegerilor dintre Principate și Curtea austriacă, precum și de rezultatul pozitiv al acestor eforturi.

- Laudă personalitatea cancelarului mitropolitului⁴⁶, Ignat, căruia domnul în discuție⁴⁷ i-a dat multe sarcini de primă importanță și

⁴⁴ Se cunoaște că Dimitrie Moruzi avea să fie numit în funcția de mare dragoman abia peste 17 ani, în data de 27 septembrie 1808, calitate în care a influențat decisiv rezultatul tratativelor ruso-otomane de la București, din 1812. La vremea întocmirii acestui document, familia Moruzi ocupa un loc important în viața politică a Imperiului Otoman: după ce tatăl său, Constantin Moruzi, la rândul său fost dragoman, ocupase tronul Moldovei (1777-1782), curând avea să primească firmanul pentru a-i călca pe urme fratele său, Alexandru Moruzi, care, din 1793, era mutat în Țara Românească. În această ultimă calitate a acordat mile nu doar Mănăstirii Ivir, ci și metohurilor sale, între care și mănăstirilor Radu Vodă și Tutana; vezi Moldoveanu 2002: 202-203. Dimitrie Moruzi s-a mai remarcat în viața socio-politică, prin ajutorul acordat compatrioților săi greci, și prin rolul jucat în viața sanitară; vezi Mischevca & Marinescu 2012: 53-66. Grație documentului discutat, aflăm despre marea influență pe care familia Moruzi a avut-o și în alegerea egumenilor unuia dintre metohurile importante ale Mănăstirii Ivir.

⁴⁵ Am tradus expresia „Κρατία Βασιλεία” prin termenul „Imperiu” cu trimitere la Imperiul Otoman.

⁴⁶ Am tradus termenul “Πρωτοσύγκελλος” prin expresia „cancelarul mitropolitului”.

subliniază faptul că prin zelul și perseverența pe care le-a arătat, s-a dovedit pe drept vrednic.

- Îl propune pe chir Ignat în funcția de egumen al Mănăstirii Radu Vodă, care are nevoie de economie și supraveghere, și cere să îl numească în cel mai scurt timp posibil, fără să amâne consimțământul lor, întrucât acest lucru este cerut de către domn.

Original, greacă, nr. 1810. Hârtie (31 x 20,4). 2 file. Textul cuprinde prima filă. Cernelă neagră.

4
(vol. I, doc. 700: 414-415)

1794, 6 octombrie

Document semnat de către arhimandritul Ignat Raduliotul, prin care se adresează exarhului Mănăstirii Ivir, Mina:

a) Îl informează: că a primit scrisoarea lui din 19 septembrie și a înțeles că este bine; că toate scrisorile i le-a trimis la Constantinopol prin poștă și câte răspunsuri i-au venit de acolo, le-a trimis la Iași; că speră că au ajuns toate scrisorile care i-au fost trimise de la mănăstire și îi exprimă nedumerirea în legătură cu faptul că nu a primit niciun răspuns.

b) Îl roagă să scrie unde crede că ar putea fi vândute animalele unui răposat, căruia nu îi este menționat numele.

c) Își exprimă regretul cu privire la lipsa de verdeață, care a condus la deznădejdea populației locului.

d) Speră să fie prielnică călătoria confratelui său, părintele Nichifor, și să se bucure de revederea lui în cel mai scurt timp, împreună cu starețul Chirilă.

e) Îi recomandă ca cele două scrisori să fie date acolo unde sunt adresate.

f) La sfârșit, subliniază că a trecut prin multe și că doar cu binecuvântarea Fecioarei Maria Portărița⁴⁸ se găsește aici, la Pitești, la moșia Valea Vălenilor.

Original, greacă, nr. 1797. Hârtie (30,9 x 21), 2 file. Textul cuprinde prima filă și fața celei de-a doua. Cernelă neagră.

5
(vol. I, doc. 707: 419)
1795, 10 ianuarie

⁴⁷ În rezumat se face referire la „domnul în discuție”, însă nu rezultă de nicăieri despre cine este vorba. Știm, însă, că pe tronul Țării Românești s-a aflat în acea perioadă domnul Mihai Șuțu (mart. 1791 – ian. 1793), în vreme ce Moldova era sub ocupație austriacă (iun. 1788-24 iul. 1791) și rusă (oct. 1788 - 29 dec. 1791), conform Giurescu *et alii* 1971: 456, 459.

⁴⁸ „Παναγία η Πορταίτισσα” - Icoană făcătoare de minuni, care se găsește la Mănăstirea Ivir.

Document pe care îl semnează arhimandritul Mănăstirii Radu Vodă, Ignat Iviritul, și prin care se adresează exarhilor Mina și Nichifor (ai Mănăstirii Trei Ierarhi⁴⁹), făcându-le cunoscut că:

- A primit scrisoarea lor și se bucură de veștile bune privind sănătatea lor; regretă însă că nu au reușit să rezolve problema lor internă, astfel încât să se bucure și să fie mulțumit din punct de vedere spiritual împreună cu ei;

- În ziua de 4 a lunii curente a primit scrisoare de la mănăstirea lui, prin intermediul căreia i-au trimis vești cu privire la sănătatea lor și i-au descris nenorocirea care a cuprins locul;

- Ultimii i-au menționat și de anuală⁵⁰, care să le fie trimisă la timp, la Constantinopol, astfel încât să agonisească o parte din cele necesare lor și că a pregătit-o;

- L-au informat despre epistola care le-a fost trimisă, în legătură cu chestiunea răposatului Chirilă, fost Valinu⁵¹;

- Are nevoie de recomandări pentru ierodiaconul Hrisant, care dorește să devină preot paroh și să vină lângă el.

Perpendicular, în partea stângă a zonei nescrise din jurul textului, există o notă a arhidiaconului Meletie, în care îi salută pe numiții exarhi, menționează că se află la Mănăstirea Radu Vodă, unde este găzduit de arhimandritul de acolo și regretă că nu se vor întâlni.

Original, greacă, nr. 803. Hârtie (31 x 21). 2 file. Textul cuprinde prima filă și fața celei de a doua. Cerneală neagră.

6

(vol. I, doc. 708: 420)

1795, 26 martie

Inventar al țișanilor Mănăstirii Radu Vodă (bărbați și câteva femei).

Original, greacă, nr. 1788. 2 file. Textul cuprinde prima filă. Cerneală neagră.

7

(vol. I, doc. 987: 527-528)

1819, 11 iunie

Document semnat de către Mitropolitul Ungrovlahiei, Dionisie, și de către marele logofăt Gheorgache Filipescu, la 11 iunie 1819, și adresat domnului Ioan Alexandru N. Suțu, prin care îl informează că o

⁴⁹ Conform Indicilor de la sfârșitul ediției de documente semnată de Marinescu, este vorba de Mănăstirea Trei Ierarhi din Iași.

⁵⁰ Probabil este vorba de o sumă de bani, dar în textul rezumatului nu se menționează nimic.

⁵¹ În Indicele onomastic de la sfârșitul lucrării lui Marinescu este menționat „Κύριλλος Ἱβηρίτης, πρῶην (Μητροπολίτης) Βαλλιανού”.

delegație a exarhilor de la Ivir a încercat să anuleze un schimb care a avut loc între Mănăstirea Radu Vodă și paharnicul Nicolae Tresnia, sub pretextul unor așa-zise probleme, după cum urmează:

a) Se referă la invitația pe care au făcut-o paharnicului, chemându-l să depună declarația scrisă a arhimandritului Ignat (care a avut funcția de egumen la Mănăstirea Radu Vodă), în care se menționează că mănăstirea a avut două moșii, Iliana și Purlita (n.n. Pârlita)⁵² în județul Ilfov, care se învecinau cu moșia Suliman a numitului paharnic și, întrucât aveau loc dispute între acesta și mănăstire cu privire la granițele moșiilor, paharnicul a dat-o la schimb, oferind în paralel o moară-baraj cu douăsprezece roți și patru case pe râu, precum și 15.000 de groși ajutor pentru acoperirea datoriilor mănăstirii.

b) În continuare menționează că declarația de înțelegere amintită mai sus a fost semnată de către răposatul arhimandrit de la Cotroceni, Visarion, care era atunci epitrop, de către doi episcopi, de către șase mari boieri, între care și banul Constantin Filipescu, ctitor al Mănăstirii Radu Vodă, de către mitropolitul Ignat, de către exarhul Candora, și a fost validată de către Divanul Vlahiei.

c) Atrag atenția asupra faptului că paharnicul recunoaște validitatea schimbului, de vreme ce a cheltuit și o sumă mare de bani pentru înfrumusețarea acestor două moșii.

d) Subliniază că acest schimb a fost avantajos pentru mănăstire și cer medierea sa, să nu fie ascultați exarhii acuzatori și să nu fie anulată înțelegerea, deoarece: pe de o parte, mănăstirea va fi îngropată în datorii iar, pe de altă parte, se va da motiv de anulare și a altor înțelegeri anterioare dintre mănăstiri și boieri.

Acestui document îi este anexat un altul, cu aceeași dată, semnat de către Filipescu. Prin acesta se face cunoscut că Ioan Caragea, după ce a verificat cauza precum și declarația schimbului, a constatat valabilitatea celei din urmă, pe care a și confirmat-o. Tot el a respins raportul episcopilor de la Argeș și al boierilor numiți pentru cercetarea socotelilor și datoriilor Mănăstirii Radu Vodă, care susțineau că acest schimb s-a produs spre paguba mănăstirii – de vreme ce a constatat că nu doar schimbul, dar și starea morilor pe care le-a oferit paharnicul au fost în bună ordine.

Original, greacă, nr. 912.

8

(vol. I, doc. 1073: 555)

1828, august

Divanul Țării Românești îl chemă pe noul numit în funcția de egumen al mănăstirii Radu Vodă, arhimandritul Grigorie Ivireanul, să pregătească, conform indicațiilor generalului Pahlen, un catastif cu averea

⁵² Nota noastră = n.n.

mobilă și imobilă a mănăstirii. Îl cheamă, de asemenea, să se îngrijească de bunăstarea mănăstirii.

Original, română, nr. 1484.

9

(vol. II, doc. 1109: 16-17)

1832, după 5 decembrie⁵³

Catastif de venituri și cheltuieli al Mănăstirii Radu Vodă din timpul exarhului german și egumenului Grigorie. Este vorba de perioada de timp cuprinsă între 5 august 1828 și 5 decembrie 1832, pentru patru ani și patru luni. Veniturile provin din darea în arendă a proprietăților, din vânzarea lemnului și din încasarea împrumuturilor. Între cheltuielile mănăstirii se numără: achitarea vechilor datorii și a obligațiilor, cumpărarea de moșii, reparații la biserică și la construcțiile anexe.

Original, greacă, nr. 4. Cu același conținut, documentul în greacă nr. 29.

10

(vol. II, doc. 1170: 40)

1845, 27 iulie

Document semnat de către Manolache Florescu, logofătul Trebilor Bisericești și adresat egumenului Mănăstirii Radu Vodă, cu următorul conținut: a) îi cere o notă în care să fie cuprinse toate moșiile mănăstirii cu anul și suma arendării, precum și cu orice alt venit anual de care dispune mănăstirea; b) îl roagă ca în notă să fie cuprinse toate denumirile moșiilor, deoarece unele dintre acestea au două sau trei nume.

Original, greacă, nr. 215.

11

(vol. II, doc. 1171: 40)

1845, 3 august

Document semnat de către logofătul Trebilor Bisericești, Manolache Florescu și adresat egumenului Mănăstirii Radu Vodă, informându-l că orice construcție mănăstirească sau orice fel de reparație trebuie să se facă în conformitate cu regulile arhitecturale și cu știința Departamentului, astfel încât să nu se facă cheltuieli importante și inutile.

- Impune mănăstirii să nu întreprindă pe viitor nicio acțiune de construcție sau reparație fără aprobarea oficială a Logofeției.

- De vreme ce Logofeția are un arhitect numit, mănăstirea este datoare să-l consulte.

Original, greacă, nr. 215 A.

⁵³ Datele extreme ale documentului sunt 1828, 5 august – 1832, 5 decembrie.

12**(vol. II, doc. 1183: 45-46)****1846, 4 decembrie, Cazan-Cotil**

Ieromonahul Damaschin, duhovnic la metohul Cazan, trimite raport către Comitetul Mănăstirii Ivir, în care se menționează următoarele:

A primit scrisorile pe care i le-au trimis de Paști, unde i-au scris să nu se întoarcă în acest an la mănăstire, ci să rămână să încheie cei trei ani, moment în care îl vor chema. Întreabă care este, de fapt, perioada micii călătorii. Pentru un metoh mare, precum Radu Vodă din București sau Mosha, este trimis un mare episcop/protoieru/egumen cu suita lui pentru o perioadă de cinci ani. Pentru un metoh mic, cum este cel din Cazan, din Rahovița și altele asemenea, este trimis un duhovnic pentru o perioadă de trei ani. El câți ani va mai rămâne?

Din cei 200 de lei pe care i-a luat cu împrumut, de la mănăstire, Dobre din Varbița a întors doar 150, deoarece este sărac, și a cerut să nu mai plătească restul sau să-i întoarcă Damaschin, după cum s-a și întâmplat.

A luat cinci cărți slavo-bulgare din cele care au venit de la Constantinopol, pentru care a plătit 90 lei (18 lei/fiecare) din banii de la Dobre, iar restul, de 110 lei, îi trimite cu prezenta scrisoare. Cere să-i fie trimisă chitanța ruptă privind împrumutul lui Dobre.

Trimite la mănăstire încă 390 lei din care, cu 300 fusese împrumutat, de acolo, Teodor din Cazan, 50 sunt din partea lui Zaci, drept ajutor pentru săraci iar, 40 din partea sa, ca să fie dați, de către părinți, bătrânului David din București. Aceștia sunt destinați achiziționării stofelor și altor lucruri.

Banii toți (390 lei) i-a trimis în galbeni de aur, înfășurați în piele, prin intermediul lui Hagi Rainar Dragoș. Acesta i-a predat la Comitet, dar nu a primit nicio adeverință.

Conducătorul din Șumla vrea să îl avanseze în gradul de arhimandrit pentru a-i mulțumi pentru cei 500 de lei pe care i-a trimis. El însă consideră că este nevrednic de acest grad și a amânat să răspundă până ce primește încuviințarea mănăstirii. Dar, întrucât nu vrea acest titlu, roagă Comitetul să scrie în limba greacă cum că nu este permis acest lucru. Explică faptul că poate să citească în limba greacă, dar nu știe să scrie. Astfel, scrie în limba română, deoarece nu are logofăt care să îl ajute.

Nu arată nimănui scrisorile pe care le-a primit, deoarece sunt secrete, în special aceea unde se menționează banii pe care i-au dat pelerinii.

Original, română, nr. 1775.

13**(vol. II, doc. 1215: 58-59)**

1852, 1 decembrie

Contract semnat de către N. Mimis, prin care declară că, având cunoștință, din data de 22 a lunii trecute, de înștiințarea publică a Ministerului Bisericesc către egumenul Mănăstirii Radu Vodă, Serafim, prin care s-a permis celui din urmă să arendeze, fără licitație, proprietățile mănăstirești Țora și Lacu Tătaru, a cerut de la acesta și a luat în arendă⁵⁴, pentru 5 ani, de la 25 iulie 1853 până la 25 aprilie 1858, morile de la Foișori cu următoarele condiții:

1) Este dator să plătească drept arendă, în data de 23 mai a fiecărui an, suma de 17.000 groși, dintre care jumătate în florini cezaro-regești și cealaltă jumătate în monede de argint, primind în schimb chitanță de achitare de la mănăstire.

2) Este chemat să repare sau să reconstruiască orice este stricat la locul morilor, pe cheltuiala lui, și să supravegheze, în paralel, funcționarea corectă a morilor.

3) Este dator să repare toate podurile din lemn, fără ca mănăstirea să fie deranjată.

4) Este îndreptățit să beneficieze, pe toată perioada luării în arendă, de toate veniturile morilor în discuție.

Origina, greacă, nr. 34.

14**(vol. II, doc. 1216: 59-60)****1852, 1 decembrie**

Contract semnat de către N. Mimis, prin care face cunoscut că, având cunoștință, din data de 22 a lunii trecute, de înștiințarea publică a Ministerului Bisericesc către egumenul Mănăstirii Radu Vodă, Serafim, prin care i s-a permis, celui din urmă, să arendeze, fără licitație, proprietățile mănăstirești Țora și Lacu Tătaru și cu fragmentele lor, respectiv Murțaca din zona Brăilei, Popești, Bora și Pisculescu din zona Ialomiței, a cerut de la acesta și le-a luat în arendă, pentru cinci ani, de la 23 aprilie 1853 până la 23 aprilie 1858, cu următoarele condiții:

a) Este dator să plătească drept arendă anuală, în data de 23 februarie a fiecărui an, suma de 1.100 florini cezaro-regești, primind în schimb chitanță de achitare de la mănăstire.

⁵⁴ Opinăm că termenul *εκμισθώνω*, care se referă la acțiunea de a da cu chirie/în arendă, specifică proprietarului, nu este folosit aici potrivit de către autorul rezumatului grecesc, întrucât, în text, acțiunea se referă la luarea în chirie/în arendă a unui bun, specifică chiriașului. Observația este valabilă și pentru alte rezumate.

b) Este îndreptățit să beneficieze fără nicio piedică, în calitate de celălalt proprietar, de venitul moșiilor în discuție, mereu în conformitate cu reglementările în vigoare. În caz de reformă guvernamentală, să fie îndatorat el însuși de măsuri, fără nicio pretenție din partea mănăstirii.

c) Este dator să păzească hotarele moșiilor, astfel încât să nu fie călcate de vecini. În cazul în care acest lucru s-ar întâmpla, să nu fie îndreptățit la nicio despăgubire din partea mănăstirii.

d) Este chemat să reglementeze, în cursul a trei ani, toate problemele nerezolvate ale mănăstirii privind hotarele moșiilor, fie cu hotărâri judecătorești definitive, fie cu acorduri, îngrijindu-se în același timp să le pună în practică cu paharnici și hotarnici și să suporte cheltuielile.

e) Are datoria ca, pe cheltuiala sa, să demareze, în cursul a trei zile ridicarea din temelii a bisericii distruse de pe moșia Lacu Tătaru.

f) Are datoria să predea în stare bună, la sfârșitul perioadei contractului, construcțiile care se găsesc pe moșiile de mai sus. De asemenea, orice va construi sau va repara, pe de o parte, se va face pe cheltuiala sa iar, pe de altă parte, nu va revendica vreodată privilegiul de proprietar și nu va cere vreo despăgubire. Totodată, este chemat să se îngrijească de lipsurile noii biserici de la Țora.

g) În sfârșit, este dator să ducă la îndeplinire, dânsul sau reprezentanții săi, toate obligațiile de mai sus, care i-au fost impuse de către stăpânire.

Original, greacă, nr. 33.

15

(vol. II, doc. 1225: 63)

1853, după 10 mai

Socoteală generală a veniturilor și a cheltuielilor Mănăstirii Radu Vodă pe anul 1853, până la data de 10 mai, perioadă în care a fost egumen arhimandritul Ioachim. Este vorba de venituri care provin din arendarea moșiilor, grădinilor, caselor, morilor. Cheltuielile s-au făcut, în principal, pentru plata salariilor, dar și pentru organizarea licitațiilor pentru arendarea moșiilor.

Catastiful este întocmit cu ocazia numirii unui nou egumen și constituie dovadă a ceea ce predă fostul arhimandrit, Serafim, și a ceea ce primește egumenul din prezent, arhimandritul Ioachim. În catastif se găsesc semnăturile celor doi.

Original, greacă, nr. 5.

16

(vol. II, doc. 1232: 65)

1853, 21 octombrie, București

Document semnat de către N. Mimis, în care se face referire la următoarele: a) la repararea unei mori, lucru care i-a fost impus pentru

perioada de cinci ani, în care a luat în arendă morile Mănăstirii Radu Vodă; b) la suma exagerată (de 50.762 groși) pe care a cheltuit-o cu această reparație; c) la acceptul egumenului Ioachim de a-l scuti, pe trei ani, de la plata arendei, permițându-i, în paralel, să beneficieze de venitul morilor și legându-l ca, după trecerea celor cinci ani, să predea morile în stare bună.

Original, greacă, nr. 32.

17

(vol. II, doc. 1277: 80)

1854, 14 octombrie

Act contabil în care sunt trecute cheltuielile personale ale arhimandritului Serafim, în timpul perioadei de șase ani, în care a fost egumen la Mănăstirea Radu Vodă, precum: cumpărarea unui ceas, încasarea cecurilor, achiziția unei case, reconstruirea unui hambar, construirea unei catapetesme mănăstirești.

Original, greacă, nr. 115.

18

(vol. II, doc. 1398: 126)

1856, 31 ianuarie

Circulară a Logofetei Pricinilor Bisericești din București, semnată de către traducătorul A. Protogheridi, prin care se adresează egumenului de la Mănăstirea Radu Vodă, informându-l și prezentându-i dispozițiile în legătură cu numirea pădurarilor la proprietățile statului și mănăstirești, în scopul păzirii și salvării pădurilor, după cum urmează:

- a) cercetarea detaliată a situației pădurilor și stabilirea exactă a întinderii acestora;
- b) limitarea tăierii pădurilor doar pentru nevoile mănăstirești;
- c) subordonarea totală a paznicilor de păduri față de pădurari;
- d) domiciliul obligatoriu al pădurarilor la periferia pădurilor și informarea de către aceștia a superiorilor lor în timp util;
- e) în sfârșit, punerea la dispoziția pădurarilor a mijloacelor de deplasare necesare și numirea unor persoane pentru conducerea acestora.

Original, greacă, nr. 183.

19

(vol. II, doc. 1408: 129-130)

1856, 12 aprilie⁵⁵

Catalog general cu veniturile anuale ale Mănăstirii Radu Vodă, semnat de către arhimandritul Ioachim Raduliotul, pentru perioada cuprinsă între 23 aprilie 1852 și 23 aprilie 1858, rezultate din arendarea

⁵⁵ Semnalăm neconcordanța dintre data documentului și perioada înscrisă în text. Dacă perioada înscrisă în text este cea corectă, datele extreme ale documentului sunt 1852, 23 aprilie – 1858, 23 aprilie.

proprietăților mănăstirești după închirierea trăsurilor, animalelor, grădinilor, caselor, atelierelor, hanurilor, morilor și culturilor acestor moșii cu reducere de prețuri (micșorare a valorii de cumpărare).

Valoarea totală a venitului se ridică la 414.900 groși.

Original, greacă, nr. 6. Cu același conținut, documentul în limba greacă nr. 110.

20

(vol. II, doc. 1455: 144-145)

1857, 5 ianuarie, București

Ioan Crețulescu, reprezentant al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, se adresează egumenului de la Mănăstirea Radu Vodă cu privire la starea jalnică a pădurilor.

De acum încolo, exploatarea acestora se va face sub supravegherea ministerului și a inspectorilor silvici responsabili, astfel încât să fie stopate abuzurile.

Mănăstirea trebuie să respecte această decizie.

Copie, text în paralel în limba greacă și în limba română, nr. 178.

21

(vol. II, doc. 1519: 169)

1858, 19 mai

Catalog care cuprinde cantitățile de cherestea pe care le-au transportat 331 locuitori de pe moșia Tutana până la Mănăstirea Radu Vodă din București, conform indicațiilor egumenului. De asemenea, este ținută evidența chiriei pe care a plătit-o țăranilor arendașul moșiei Tutana, Gheorghe Papadopol (în total 7.657 lei și 30 parale).

Original, română, nr. 36.

22

(vol. II, doc. 1549: 179)

1858

Catastif cu evidența venitului obținut de la moșiile diferitelor mănăstiri cu ocazia licitației din 1858. Este vorba de mănăstirile Cotroceni (25 moșii), Radu Vodă (21 moșii), Mihai Vodă (13 moșii), Slobozia (13 moșii), Jitia (9 moșii), Clocociov (5 moșii), Sfinților Apostoli (6 moșii), Roba (2 moșii), Plumbuita (5 moșii), Hotărani (5 moșii), Căscioarele (4 moșii), ale schitului Spirea lui Grigorie (2 moșii) și Baia de Aramă a lui Hilandariu (1 moșie). Venitul total se ridică la 3.809.100 groși.

Original, greacă, nr. 9.

23

(vol. II, doc. 1550: 179)

1858

Catalog cu moșiile Mănăstirii Radu Vodă. În catalog este înregistrat prețul cu care erau deja arendate și prețul la care s-a ajuns după licitația din 1858. Acestea sunt următoarele: Căldărari și Gona, Burdușelu, Găunoși, Otopeni, Valea Văleni, Trimțani, Săpunari, Tutina, Dragonești, Ghistești, Cusoni, Cunești, Batoci, Țora, Lupești, Voinești și Gemena, Ceptura, Ghitire, Zidăricea și morile de la Foișori. Suma totală veche era de 404.600 groși, în timp ce, la 1858, se ridică la 703.200 groși.

Original, greacă, nr. 11.

24

(vol. II, doc. 1551: 180)

1858⁵⁶

Catastif cu cheltuielile pentru reparațiile de la Mănăstirea Radu Vodă (1858-1860), în perioada în care a fost egumen arhimandritul Ioachim Iviritul.

În catastif sunt notate cheltuielile pentru cumpărarea materialelor de construcție (cărămidă, var, sfoară, cuie, nisip, fier, apă, ipsos, lemne, pietre) și pentru transportul acestora. De asemenea, cheltuielile pentru recompensarea meșterilor. În timpul lucrărilor s-au făcut reparații la biserică (reparații la acoperiș, la catapeteasmă) la mori, dar și la alte clădiri ale mănăstirii. Sunt menționați și arhitecții responsabili pentru proiectarea și pentru supravegherea lucrărilor. Este vorba de Arcadio, Trescu și Slater.

Original, greacă, nr. 28.

25

(vol. II, doc. 1572: 187)

1859, 5 iulie, București

Arhitectul P. Zeucianu adeverește primirea a 7.000 lei de la egumenul mănăstirii Radu Vodă [pentru reconstruirea bisericii].

Original, română, nr. 37 A.

26

(vol. II, doc. 1573: 187-188)

1859, 10 iulie, București

Arhitectul P. Zeucianu adeverește primirea a 20 lire turcești, de la egumenul Mănăstirii Radu Vodă (în baza contractului) pentru reconstruirea bisericii.

Copie, română, nr. 37 Γ.

⁵⁶ Datele extreme ale documentului sunt 1858-1860.

27

(vol. II, doc. 1575: 188)

1859, 19 iulie, București

P. Zeucianu adeverește că a primit suma de 1.707 lei de la egumenul Mănăstirii Radu Vodă, pentru plata muncitorilor care lucrează la biserică.

Original, română, nr. 37 B.

28

(vol. II, doc. 1582: 190)

1859

Act contabil în care sunt înregistrați banii pe care arhimandritul Ioachim urmează să-i încaseze din arendarea următoarelor moșii: Coslozeni, Cadina, Ghitioara, Săpunari, Voinești, Tutana, Otopeni, Drăgoești, Chiznești, Lupești, Valea Văleni, [toate proprietăți ale Mănăstirii Radu Vodă].

Sunt menționate, de asemenea, și sume de bani pe care le datorează pentru cumpărarea lemnului și a altor lucruri, pentru socotelile arhimandriților și ale persoanelor particulare, pentru achitarea datoriilor.

Original, greacă, nr. 107.

29

(vol. II, doc. 1584: 191)

[după 1859]⁵⁷

Catalog cu diferitele datorii către Mănăstirea Radu Vodă înregistrate în cursul anului 1859, care nu au fost încasate în timpul egumeniei arhimandritului Ioachim. Toți datornicii (12 persoane) au achitat o parte a datoriei lor, însă există încă o diferență pe care continuă să o datoreze. Suma totală este de 171.966 groși.

Documentul este semnat de către arhimandritul Grigorie Raduliotul și de către călugărul Veniamin Iviritul. Cuprinde data controlului 1861.

Original, greacă, nr. 26.

30

(vol. II, doc. 1585: 191)

[după 1859]

Inventar al datoriilor pe care le-a lăsat arhimandritul Ioachim [Mănăstirii Radu Vodă], pentru a fi încasate de la diferite persoane, și anume:

- de la arendașul P. Bițcovano, pentru banii întârziați pentru arenda pe anul 1859;

⁵⁷ Datele extreme ale documentului sunt 1859-1861.

- din arendarea moșiei Cadina, bani din urmă pe anul 1859;
 - de la arendașul moșiilor Ghitioara, Săpunari, Voinești, Psemena (n.n. Gemena) și Tutana, bani întârziați pe anul 1859;
 - de la arendașul Protogheridi.
- Original, greacă, nr. 109.

31**(vol. II, doc. 1615: 202)****1860, 9 iunie**

Alexandru Ioan I, domnul Principatelor Unite, îl numește – în urma înțelegerii dintre Mitropolit și Ministrul Cultelor - egumen la Mănăstirea Radu Vodă pe arhimandritul Grigorie Iviritul, în locul arhimandritului Ioachim.

Original, română, nr. 1473.

32**(vol. II, doc. 1617: 202-203)****1860, 11 iunie**

Mitropolitul Ungrovlahiei, Nifon, ratifică numirea arhimandritului Grigorie în funcția de egumen la Mănăstirea Radu Vodă.

Original, română, nr. 1472.

33**(vol. II, doc. 1618: 203-204)****1860, 16 iunie**

Inventar cu averea mobilă și imobilă a Mănăstirii Radu Vodă. Inventarul este întocmit cu ocazia succesiunii la egumenie a arhimandritului Grigorie Raduliotul, după arhimandritul Ioachim Iviritul.

Biserica mănăstirii se găsește în reparații, în timp ce clopotnița cu cele trei clopote a fost deja reparată. Ceasul clopotniței, pe care egumenul care pleacă l-a găsit în stare foarte bună, este distrus.

Urmează broderiile și obiectele de cult ale altarului. În continuare sunt inventariate odăjdiile sfinte, stiharele, epitrahilele, mânecutele, acoperămintele Sfintelor Vase, învelitoarele, acoperămintele mormintelor bisericii etc. Urmează vasele din argint (candele, cădelnițe, pahare, tăvi), cărțile bisericești, în total 115, în limbile greacă, vlahă (= română) și sârbă (= slavonă), 68 icoane, catapeteasma sculptată în lemn a bisericii, vasele de aramă (tigăi, cazane, vase de bucătărie, tăvi) și alte lucruri (butoaie, pânii, saci). Urmează inventarul cailor și al diferitelor obiecte ale grajdului.

În continuare sunt descrise camerele mănăstirii și starea în care se găsesc. Urmează mobila din încăperile egumenului.

În continuare este descrisă biserica Sfântul Athanasie, care se găsește în afara curții mănăstirii, și sunt notate icoanele și obiectele acesteia.

Urmează inventarul moșiilor mănăstirii. Acestea se găsesc în județele: Ilfov (Pupești, Otopeni, Vadu Ani, Coțochi, Calotătari), Vlașca (Ghistești, Crețanca, Țora, Bucșa, Bora, Cunești, Găunoși, Carapenu, Săpunari), Muscel (Valea Văleni), Dâmbovița (Voinești, Gemena), Mehedinți (Purvulești, Dragoești, Batoți).

În continuare sunt notate viile și obiectele care se găsesc la acestea (cazane, butoaie, recipiente de in⁵⁸, hârdaie etc.). Urmează metohurile mănăstirii. Este vorba de biserica Stelea din București, care a fost distrusă în totalitate într-un incendiu în anul 1841⁵⁹ și, astfel, locul este gol. Din aceeași categorie fac parte și cinci moșii ale mănăstirii din județul Argeș, și anume: Alimănești, Țigănești, Albotă, Dăiana, Morotasca. În continuare sunt notate 21 de locuri pe care mănăstirea le are cu embatic. După acestea, sunt inventariate documentele care demonstrează proprietatea asupra moșiilor enumerate mai sus și zece condici ale mănăstirii⁶⁰. Prima are 727 file, poartă pecetea domnului Alexandru C. Moruzi și validarea Ministerului de Justiție cu data de 25 februarie 1794. Cea de-a doua are 27 file și este legalizată cu semnătura autografă a domnului Caragea. Restul de opt au și acestea ratificarea domnului Caragea, cu data de 10 august 1815. Urmează inventarul a 11 documente, în care sunt descrise hotarele moșiilor Coțochi, Săpunari, Ghistești, Metora, Țora, Trimșani, Botoți, Găunoși, Cunești și Tutana.

Urmează un catalog al sfintelor odăjdii noi, care nu sunt cuprinse în vechiul inventar.

Catalogul a fost întocmit în trei exemplare, dintre care primul rămâne la mănăstire, cel de-al doilea la mitropolie și cel de-al treilea la Ministerul Treburilor Bisericești. Are semnăturile arhimandritului Grigorie Raduliotul, a arhimandritului Ioachim, fost Raduliot, a lui Hr. Dimitrescu, reprezentant al Mitropoliei, și a lui A. Vazaranu⁶¹, reprezentat al Ministerului Treburilor Bisericești.

Original, greacă, nr. 12.

34
(vol. II, doc. 1619: 204-206)
1860, 16 iunie

⁵⁸ Cuvântul „λινάρι, το” înseamnă „in” iar „λινός, -ή, -ό” „de in”, de unde presupunem că termenul „λινός” se referă la un recipient din in.

⁵⁹ În documentul nr. 34 (vol. II, doc. 1619: 204-206) se menționează faptul că incendiul a avut loc în anul 1847. De altfel, chiar Marinescu menționează, în Introducerea celor două volume cu documente românești păstrate la Ivir, că Biserica Stelea a fost incendiată la 23 martie 1847. Același an al incendiului și în Cioran 1947: 157.

⁶⁰ La cele 10 condici, s-au mai adăugat în decursul trecerii timpului până la 35, păstrate astăzi în Fondul Mănăstirii Radu Vodă; vezi Leonte 1948: 5-11.

⁶¹ În Indicele onomastic întocmit de Marinescu se precizează că ar fi vorba de *Bozoranos*, A. (Μποζοράνοβ, A.), reprezentat al Ministerului Treburilor Bisericești din Țara Românească.

Document în care este înscrisă averea mobilă și imobilă a Mănăstirii Radu Vodă, al cărei inventar a fost preluat de către arhimandritul Ioachim, fost Raduliot, și pe care o adevăresc reprezentanții mitropoliei, Hr. Dimitrescu, și al Ministerului Treburilor Bisericești, A. Bozoganos, în vederea predării acestei averi noului egumen, arhimandritului Grigorie.

Astfel:

- La început este prezentată pe scurt starea actuală a bisericii și sunt menționate cantitățile de materiale (cărămidă, var, nisip, fier, pietre) necesare finalizării reparațiilor.

În continuare sunt inventariate:

a) Diferite obiecte ale altarului precum: antimise, epitafuri, tăvi de argint, linguri, pahare, candelă, vase de argint pentru anafură, linguriță de argint sculptată și împodobită cu aur care se folosește la împărțășanie, cutie de tablă pentru depozitarea sfintei împărțășanii.

b) Sfinte odăjdii precum: feloane; stihare; veșminte ale diaconilor; epitrahile; orare; mânecuțe; *aerides*⁶²; pieptare; veșminte din stofă.

c) Acoperăminte ale mormintelor bisericii, candelă de argint, cădelnițe, cununi, tăvi etc.

d) Cărți bisericești precum: Evangheliile; Tetraevangheliare; exemplare ale Apostolului; Mineie; Trioduri; Penticostare; Octoihuri; Evhologhii; exemplare ale Tipicului bisericesc; exemplare ale Orologiului; Psaltiri; exemplare ale Theotokarion-ului.

e) Alte obiecte ale bisericii mănăstirii, precum: sfeșnice mari, cazane pentru botez, pernuțe, pieptare, agheasmatare; candelabre; iconostase; cruci etc.

f) Obiecte care se folosesc zilnic, precum: cazane⁶³; ligheane⁶⁴; recipiente din metal; uscătoare pentru vase; *tzanakes*⁶⁵; farfurii, tipsii, pahare, tăvi etc. Icoane grandioase cu Hristos, cu Fecioara Maria și cu Sfinții.

g) Recipiente ale mănăstirii precum: butoaie pentru vin, pentru oțet, pentru legume, pietre pentru caii de moară, pâlnii etc.

h) Obiectele grajdului precum: o pereche de cai de culoarea cărămizii, o căruță, două perechi de hamuri, două țesale și perii.

- Urmează descrierea camerelor mănăstirii, a căror stare se caracterizează de la rea până la extrem de rea.

i) Mobila încăperilor egumenului, precum: perne pentru perete, taburete, canapele, tron, mese de lemn, oglinzi, dulapuri, sfeșnice.

⁶² „αερήδες, οι” - substantiv la plural pentru care nu am găsit semnificația.

⁶³ „τετραπεδες, οι” - substantiv la plural, pentru care nu am găsit semnificația; presupunem că ar fi un fel de recipiente/cazane mari din metal.

⁶⁴ „σιδηροστιές οι” - substantiv la plural, pentru care nu am găsit semnificația; presupunem că ar fi vorba de un recipient din fier, folosit pentru frământatul pâinii sau pentru spălătul rufelor.

⁶⁵ „τζανάκες, οι” - substantiv la plural, pentru care nu am găsit semnificația.

- Urmează descrierea bisericii Sfântul Athanasie, care se numește și a Bucurului, și care se găsește în afara curții mănăstirii, și inventarul lucrurilor din interiorul acesteia, precum: pahare, icoane, sfeșnice, candelabre, iconostase.

j) Moșiile mănăstirii:

- în județul Ilfov: Lupești, Otopeni, Răuani, Coțochi, Căldărari;

- în județul Vlașca: Ghistești, Zidăriți;

- în județul Prahova: Ceptura, Ghitiora;

- în județul Ialomița: Hotari, Tomoani, Crețanca, Țora, Bucoa, Bora, Conești (n.n. Cunești), Găunoși, Murzanca, Piscu, Săpunari;

- în județul Muscel: Valea Vălenilor;

- în județul Dâmbovița: Voinești, Zemenia (n. n. Gemena);

- în județul Mehedinți: Purvulești, numită și Dragoești, Batoți.

j-1) Viile mănăstirii:

- aproximativ 34 hectare la Pliasa și Scaeni, în județul Prahova, cu casele și locurile amenajate pentru strivirea strugurilor. La fel, aproximativ 40 hectare în Valea Meilor și Valea Turcului.

j-2) Recipientele care se găsesc la viile de mai sus: cazane, butoaie, recipiente din in, hârdaie, cuve.

j-3) Metohurile mănăstirii:

- Biserica Stelea din București care a fost distrusă de incendiul din 23 martie 1847.

- Tutana, în județul Argeș, care are cinci moșii, după cum urmează: Alimănești, Țocanești (n.n. Ciocănești), Albotă, Dăiana, Morotasca.

j-4) Locurile mănăstirești care au fost date în arendă, precum: Stelia, Cheramidari (n.n. Căramidari), Dobrotasa, Apostolu, Foișori, Țoplia, Staicu, Tăbagi, Sârbi.

j-5) Documente, condici, inventare cu planurile hotărnicilor moșiilor mănăstirești.

j-6) Lucrurile care s-au găsit nefolositoare din vechiul inventar, precum: antimise, feloane, patrafire, mânecuțe, pieptare etc.

j-7) Lucrurile care lipseau din vechiul inventar.

j-8) Lucrurile prevăzute în vechiul inventar care au fost excluse, întrucât nu se considerau folositoare.

Original, greacă, nr. 1707.

35

(vol. II, doc. 1620: 206-207)

1860, 20 iunie, București

Document semnat de către egumenul Mănăstirii Radu Vodă prin care se adresează mitropoliei și Ministerului Treburilor Bisericești, aducând la cunoștință următoarele:

a) Îndeplinirea cu conștiinciozitate a îndatoririlor funcției de egumen;

- b) Administrarea excelență a averii mănăstirii și încercarea de sporire a acesteia;
 - c) Repararea oricăror stricăciuni;
 - d) Trimiterea către Mănăstirea Ivir a surplusului din venitul mănăstirii pentru acoperirea diferitelor nevoi;
 - e) Numirea paznicilor pentru protecția pădurilor mănăstirești;
 - f) Înscrierea daniilor particulare în condica bisericească.
- Original, greacă, nr. 154.

36**(vol. II, doc. 1624: 208)****1860, 28 iulie**

Chitanță referitoare la primirea sumei de 165 lei, ce reprezintă taxa pentru drumuri și poduri achitată de 55 țărani dependenți din satul Săpunari, județul Ialomița, proprietate a Mănăstirii Radu Vodă (câte trei lei de familie), pe anul 1860.

Tipărit, română, nr. 1482B. Cu un conținut asemănător, documentul nr. 1483.

37**(vol. II, doc. 1625: 208)****1860, 28 iulie**

Chitanță privind primirea sumei de 150 lei, ce reprezintă taxa pentru drumuri și poduri achitată de 50 țărani dependenți din Odaia, proprietate a Mănăstirii Radu Vodă (câte trei lei de familie), pe anul 1860.

Tipărit, română, nr. 1482A.

38**(vol. II, doc. 1626: 208-209)****1860, 1 septembrie, București**

Contract încheiat între arhitecții C. Enterle, I. Shlater⁶⁶ și egumenul de la Mănăstirea Radu Vodă pentru construirea clădirilor auxiliare ale mănăstirii, conform planului, contra sumei totale de 31.500 lei.

Este vorba de un grajd pentru șase cai, de un șopron cu două uși pentru două-trei căruțe, trei camere pentru căruțaș, o cămară pentru harnașamente, una pentru orz, o toaletă, un aplecător și o podea.

⁶⁶ Johann Schlatter (1808-1865), arhitect elvețian care și-a desfășurat activitatea în Țara Românească pe parcursul a mai bine de două decenii, între 1843 și 1865. În paralel cu implicarea în unele dintre cele mai însemnate proiecte publice (Grădina Kiseleff, Universitatea și Teatrul Național din București etc.), Schlatter s-a ocupat de câteva zeci de ansambluri monastice și biserici, în calitate de arhitect mănăstiresc, precum: Tismana, Bistrița, Arnota, Dealu, Cozia, Negoști, Snagov, Mitropolia din Târgoviște sau cea din București, Antim, Radu Vodă etc.; vezi lucrarea lui Moldovan 2013.

Sunt notate grosimea pereților și alte dimensiuni, dimensiunile clădirilor, materialele de construcții etc. Banii îi vor primi pe parcursul lucrărilor.

În calitate de martor semnează Alexandru Orescu⁶⁷.
Original, română, nr. 1467.

39

(vol II, doc. 1632: 210-211)

1860, 25 octombrie⁶⁸

Catalog nominal cu moșiile Mănăstirii Radu Vodă, cu arendașii acestora, cu banii plătiți de aceștia și cu cei întârziați, pentru anul 1859. Proprietățile sunt următoarele: Căldărari, Burdușelu, Găunoși, Otopeni, Valea Văleni, Coslozeni, Cadina, Măgureni, Săpunari, Tutana, Drăgoești, Ghitești, Cunești, Batocea, Țora, Lupești, Vadu Ani, Voinești și Gem (n.n. Gemena), Tuplura, Ghitoria, Coțochi.

Suma totală se ridică la 173.566 groși. Documentul a fost întocmit la 25 octombrie 1860 și este semnat de către arhimandritul Grigorie Raduliotul, de Veniamin Iviritul, de arhimandritul Ioachim Iviritul și de arhimandritul Nil Esfigmenitul.

Original, greacă, nr. 27.

40

(vol. II, doc. 1636: 212)

1860, 29 noiembrie

Radu Mitru, Ioaniță Ioan și Dumitrachi Petre adeveresc primirea sumei de 300 galbeni pentru renovarea părții de prăvălie a Mănăstirii Radu Vodă, care se găsește lângă hanul lui Zamfir.

Original, română, nr. 1471.

41

(vol. II, doc. 1645: 217)

[după 1860]

Protestul scris al unui egumen de la Mănăstirea Radu Vodă. Trimis de către Mănăstirea Ivir, acesta s-a îndepărtat de egumenie după ce a fost acuzat.

⁶⁷ Probabil este vorba de celebrul arhitect Alexandru Orăscu (1817-1894), autor al „Planului Orăscu” al Bucureștilor, între creațiile sale numărându-se sediul vechi al Universității din București și Mitropolia Nouă din Iași; vezi Bădescu 2015.

⁶⁸ Datele extreme ale documentului sunt 1859-25 octombrie 1860.

Ministerul Cultelor a numit o comisie care a controlat situația financiară pe ultimii trei ani. După cercetare, s-a solicitat înlăturarea egumenului a cărui avere a fost sechestrată.

Ciornă, română, nr. 1470 A. Traducere în greacă nr. 1470B.

42

(vol. II, doc. 1678: 226)

1861, 10 iunie

Ioaniță Constantin se înțelege cu egumenul Mănăstirii Radu Vodă să execute anumite lucrări: să despartă salonul de primire de încăperile egumenului, să facă sobe și să repara alte obiecte.

Răsplata lui avea să fie de 100 de galbeni, în vreme ce promite să termine lucrările în trei săptămâni.

Original, română, nr. 1475.

43

(vol. II, doc. 1681: 227-228)

1861, 5 iulie⁶⁹, București

Bilanț cu veniturile și cheltuielile Mănăstirii Radu Vodă pe anul 1860. Documentul cuprinde:

a) Catalog cu proprietățile mănăstirii și cu venitul anual încasat de la acestea. Sunt menționate proprietățile: Burdușelu, Căldărari, Otopeni, Rislojeni, Mogureni (n.n. Măgureni), Cadina, Cuntești, Lupești, Drăgoești, Voinești, Tzimana (n.n. Gemena), Tutana, Coțochi, Valea Valeni, Ghistești, Săpunari, Batoți, Țora, Ceptura, Ghitiora, Vadu Ani, Zidariți. Pentru fiecare dintre acestea, se menționează arendașii, eventualele datorii și unele probleme care au apărut.

b) Sunt inventariate succint diferite cheltuieli ale mănăstirii: cheltuielile de călătorie ale egumenului la Constantinopol; cheltuielile pentru biserica Sfântul Athanasie; renovarea bisericii din satul Săpunari; salariile preoților, diaconului și psaltistului; cheltuielile pentru diferite procese legate de proprietățile mănăstirii; salariul avocatului pe nouă luni; diferitele cheltuieli pentru corespondență; cheltuielile pentru îngrijirea viilor; cumpărarea unor cai, a unei trăsuri; repararea vechii trăsuri; cumpărarea a diverse lucruri casnice; achiziționarea unei cutii de fier pentru bani; cheltuielile pentru alimente și lemne; salariile bucătarului și spălătoresei; ajutoarele pentru săraci și văduve; diferitele abonamente la ziare; cheltuielile pentru construirea unui grajd și repararea atelierului de la Zamfir; cheltuielile pentru repararea camerelor mănăstirii, salariile a cinci călugări, salariul anual al egumenului etc.

Veniturile mănăstirii au fost de 367.312 groși și 29 parale, în vreme ce cheltuielile s-au ridicat la 211.596 groși și 21 parale. Documentul

⁶⁹ Datele extreme ale documentului sunt 1860 – 1861, 5 iulie.

este semnat de către arhimandritul Grigorie Raduliotul și călugărul Veniamim Iviritul.

Original, greacă, nr. 14.

44

(vol. II, doc. 1736: 247-248)

1861, 5 decembrie⁷⁰

Inventar cu cheltuielile Mănăstirii Radu Vodă pe anii 1860 și 1861. La început sunt inventariate în detaliu cheltuielile egumenului, arhimandritul Grigorie Raduliotul, în timpul călătoriei acestuia de la București la Constantinopol. Este vorba de cheltuieli de transport, pentru cazare și hrană, dar și de bacșișuri care au fost date funcționarilor care au inventariat averea mănăstirii.

Urmează cheltuielile bisericilor și salariile clericilor mănăstirii. Cheltuielile privesc Biserica Sfântul Athanasie și încă o biserică de pe moșia Săpunari. Este vorba de cheltuieli pentru reparații și pentru cumpărarea celor necesare îndeplinirii ceremoniilor religioase la cele două biserici (ulei, tămâie, lumânări, smirnă, aloe etc.). Preoții parohi ai bisericilor, pentru care se plătește salariul pe un an, sunt trei. În continuare sunt înregistrate sumele de bani, care s-au plătit pentru procesele mănăstirii și pentru diferite bacșișuri, către funcționari ai statului. Bacșișurile s-au dat logofeților pentru întocmirea rapoartelor, a copiilor de pe documente și a documentelor. Este vorba de aspecte care privesc averea imobilă a mănăstirii. În catalog sunt cuprinse și recompensele avocaților și ale funcționarilor din administrație, dar și cheltuielile de călătorie ale acestora, întrucât se deplasează pe loc pentru a rezolva problemele.

Catalogul continuă cu cheltuielile pentru vii (îngrijirea acestora, culesul viilor, butoaie, diferite recompense pentru munca pe o zi și cheltuielile de transport), cheltuielile pentru repararea carelor și întreținerea cailor, cheltuielile pentru mobilierul casnic, pentru cumpărarea vaselor, cheltuielile pentru alimente și spălarea hainelor, pentru cumpărarea lemnului, pentru gătit și pentru încălzire. Urmează cheltuielile pentru diferite ajutoare pentru săraci. Este vorba de închirierea de locuințe pentru săraci și pentru plata unui ajutor lunar către văduve. În continuare sunt notate cheltuielile pentru plata abonamentelor la trei ziare, și anume: „Spectatorul”, „Ziua” și ziarul oficial al statului.

La final sunt inventariate sumele care au fost cheltuite pentru diferite lucrări de construcție la mănăstire. Este vorba de reparații ale caldarâmurilor, acoperișurilor, sobelor, atelierelor, construirea unui grajd nou, cumpărarea materialelor de construcții și plata recompensei zilnice pentru zidarii și meșterii care s-au ocupat de respectivele lucrări.

Totalul cheltuielilor este de 211.596 groși și 21 parale⁷¹. Documentul este semnat de către arhimandritul Grigorie Raduliotul.

⁷⁰ Datele extreme ale documentului sunt 1860 – 1861, 5 decembrie.

Original, greacă, nr. 13.

45

(vol. II, doc. A 1740: 249)

1861, 14 decembrie

Înțelegere între arhimandritul Grigorie, egumenul Mănăstirii Radu Vodă, și Hagi Alecu Bogdan, arendașul proprietăților mănăstirii Găstești-Romani-Sârbi. Prin această înțelegere egumenul se îndatorează să-i plătească lui Bogdan 16.700 lei, pentru pagubele pe care i le-au provocat locuitorii moșiilor prin neîndeplinirea condițiilor contractului cu arendașul.

La rândul său, Bogdan se îndatorează să nu mai ridice alte pretenții.

Original, română, nr. 1491, legalizat la 18 decembrie.

46

(vol. II, doc. 1742: 250)

1861, 15 decembrie, București

Document semnat de către arhimandriții Grigorie Raduliotul, Averchie Iviritul, Dionisie Iviritul și Nil Esfigmenitul, prin care se adresează epitropilor Mănăstirii Ivir, anume arhimandriților Serafim și Daniel, informându-i în legătură cu primirea scrisorii lor, din data de 8 septembrie 1862⁷², prin care se subliniază necesitatea organizării și reglementării interne a Mănăstirii Radu Vodă. În plus, îi asigură de consimțământul arhimandritului Grigorie de a realiza, în conformitate cu dispozițiile mănăstirilor lor dominante, schimbarea avocatului sau a secretarului și administrarea normală a afacerilor comerciale și a catastifurilor, cu colaborarea colegilor lui.

Original, greacă, nr. 142.

47

(vol. II, doc. 1774: 261)

1862, 22 februarie

Iacob Neculae, Haralambie Dimitrie, Vasile Constantin și Tănase Stoica se pun de acord cu egumenul Mănăstirii Radu Vodă să înceapă din ziua următoare curățarea gheții din jurul podului de la Foișor, îndepărtând zi și noapte bucățile de gheață ca să nu se producă inundații.

Răspлата lor va fi de trei sfaști pe zi, pe o perioadă de cât va fi nevoie.

⁷¹ De aici și din documentul nr. 43 (vol. II, doc. 1681: 227-228) rezultă că suma cheltuielilor pe anii 1860 și 1861 este egală cu suma cheltuielilor pe anul 1860. Nu știm dacă este o greșeală de tehnoredactare strecurată în volumul de rezumate grecești sau dacă aceeași sumă apare, într-adevăr, în cuprinsul celor două documente, ca o greșeală a celui care a întocmit documentul.

⁷² Probabil o greșeală de tehnoredactare, având în vedere faptul că documentul este datat 15 decembrie 1861.

Original, română, nr. 1488.

48

(vol. II, doc. 1778: 262)

1862, 26 februarie, București

Dumitru Tudor Oprean, arendaș al proprietăților Săpunari și Odaia Protopopului, se pune de acord cu ne-numitul arhimandrit al Mănăstirii Radu Vodă, să îi scadă 400 de galbeni din suma pe care trebuie să o plătească în acest an.

Original, română, nr. 1478.

49

(vol. II, doc. 1790: 267)

1862, 19 martie

Document bisericesc nesemnat, întocmit de către ne-numitul ieromonah [al Mănăstirii Radu Vodă] și trimis egumenului Mănăstirii Ivir, pentru a-l informa cu privire la următoarele aspecte mănăstirești:

a) Referitor la cheltuielile care s-au făcut pentru spargerea gheții la mori și pentru inițiativa Guvernului de a demola toate morile din zona Bucureștiului, a Cotroceniului, a Mitropoliei, a (n.n. Bisericii) Sfântul Ioan, din (n.n. cartierele) Gusi și Vitan și pe cele mănăstirești, întrucât au fost considerate responsabile pentru inundațiile din capitală, care au distrus trei mii de case.

b) Privind numirea de către Mitropolie a arhimandritului Grigorie în funcția de al treilea preot paroh și despre încercările, fără rezultat, ale arhimandritului Nil de a împiedica acest lucru.

c) Cu privire la consfătuirea cu arhimandritul Nil, în legătură cu neintervenția Guvernului pentru trimiterea de pictori de icoane, ceea ce ar duce la cheltuieli fără rost.

d) Despre faptul că primirea spre executare, de către arhimandritul Nil, a sarcinilor funcției de egumen al Mănăstirii Cotroceni, va fi adusă la cunoștință prin intermediul arhimandritului Policarp Simonopetrili.

e) Referitor la întârzierea trimiterii bilanțului (a registrului contabil de venituri și cheltuieli), care se datorează nefinalizării strângerii încasărilor de la arendași și a lipsei chitanțelor pentru impozitele plătite către stat.

- Cere să i se clarifice felul probelor care arată faptul că trebuie să fie luate de către Mimi, astfel încât să se rezolve această celebră problemă.

- La sfârșit îi trimite la bilanțul pe anul 1861 pentru a se informa în legătură cu producția de vin pe anul 1860.

Original, Greacă, nr. 100.

50

(vol. II, doc. 1799: 270)

1862, 5 aprilie

I. Chițoran adevărește că a primit de la egumenul Mănăstirii Radu Vodă, Grigorie, suma de 40 galbeni care reprezintă salariul lui pe cele două luni, februarie și martie, în calitate de avocat al mănăstirii.

Original, greacă, nr. 1486.

51

(vol. II, doc. 1815: 275)

1862, 26 aprilie, București

A. Ciculescu se înțelege cu arhimandritul Grigorie, egumenul Mănăstirii Radu Vodă, să reprezinte mănăstirea în fața Tribunalului județului Ialomița, în pricina care privește hotarele moșiei Tângani. Răsplata lui va fi de 50 de galbeni.

Original, română, nr. 1459.

52

(vol. II, doc. 1825: 278)

1862, 11 mai

D. Bârcan este numit de către Mănăstirea Radu Vodă (egumenul mănăstirii este Grigorie) reprezentant al ei în pricina cu N. A. Nicolaescu pentru unele mori pe moșia Kotsiok (n.n. Coțochi). A primit drept răsplată 25 de lire turcești.

Original, română, nr. 1493.

53

(vol. II, doc. 1834: 280)

1862, 18 iunie

Contract prin care arhimandritul Grigorie, egumenul Mănăstirii Radu Vodă, îl numește pe Ioan Florescu reprezentant al mănăstirii, în pricina cu casa răposatului Enache Cuțov pentru moșiile Bălteni și Kotsiok (n.n. Coțioc).

Va primi drept răsplată 200 de galbeni în două tranșe. Florescu semnează de primirea sumei de 50 de lire turcești.

Original, română, nr. 1460.

54

(vol. II, doc. 1836: 281)

1862, 22 iunie⁷³

Catastif cu veniturile și cheltuielile Mănăstirii Radu Vodă din perioada 23 aprilie 1861-23 aprilie 1862. Cuprinde:

1) Cheltuieli ale bisericilor (diferite cheltuieli cu ocazia sărbătorii Bisericii Sfânta Treime, cheltuieli pentru repararea și întreținerea Bisericii

⁷³ Datele extreme ale documentului sunt 1861, 23 aprilie – 1862, 22 iunie.

Sfântul Athanasie, cheltuieli pentru repararea bisericii din satul Valea Văleni, salarii ale preoților parohi, al diaconului și al dascălului).

2) Cheltuieli pentru diferite reparații. Este vorba de diferite lucrări de construcție, care au avut loc la mănăstire, și de plata muncii pe o zi a meșterilor.

3) Cheltuieli pentru vii (curățare, săpare, lăstari, legare, cules, butoaie, plata muncii, cheltuieli de transport).

4) Cheltuieli pentru depozitarea vinului (repararea butoaielor vechi și achiziționarea unor butoaie noi, cheltuieli de transport).

5) Cheltuieli pentru hrană, lemne etc.

6) Cheltuieli pentru cai și vehicule (hrana pentru cai, potcovire, plata celor doi vizitii, repararea vehiculelor).

7) Cheltuieli pentru obiectele necesare gospodăriei.

8) Cheltuieli ce privesc pricinile în care mănăstirea este parte (răsplata avocaților, a secretarilor și a funcționarilor care au fost trimiși la moșii să cerceteze chestiunile. Este vorba de moșiile: Văleni, Tutana, Cuniești, Hotărnicia Câm lung, Săpunari, Lupești, Tinersichi și pădurea Coțochi).

9) Cheltuieli pentru diferite bacșișuri. Acestea au fost date unor preoți, diaconi, servitori, secretari, supraveghetori ai moșiilor și diferiților ostași și oameni ai Mitropoliei.

10) Diferite ajutoare pentru săraci.

11) Abonamente la ziare. Este vorba de ziarele „Bizanțul” „Ziua”, „Spectatorul”. Depunerea ajutorului pentru înființarea Tipografiei grecești.

12) Cheltuieli ale biroului și pentru salariile funcționarilor (avocatului, conțopistului, pădurarului).

13. Cheltuieli poștale.

14. Salariile administratorilor și egumenului.

Veniturile anului 1861 provin de la diferite moșii (Căldărari, Coțochi, Otopeni, Vadu Ani, Lupești, Burdușelu, Găunoși, Coslozeni, Cadina, Măgureni, Săpunari, Cunești, Voinești, Gemena, Ghistești, Ceptura, Batoți), din chiria atelierului de la Hanul lui Zamfir, de la grădina de la Isvori, de la grădinile mănăstirii, din vânzarea recoltei anului 1860. Totalul acestor venituri se ridică la suma de 648.623 groși. Din această sumă se scad taxele care împovărează proprietățile și cheltuielile pentru licitații (262.763 groși). Venitul mănăstirii este de 385.860 groși, în vreme ce totalul cheltuielilor se ridică la 494.370 groși și 28 parale⁷⁴.

Catastiful este semnat de arhimandritul Grigorie Raduliotul și de starețul Dionisie Iviritul.

Original, greacă, nr. 18.

⁷⁴ Rezultă faptul că venitul anual era mult mai mic decât cheltuielile.

[circa 1862], 30 septembrie

Epitropii Mănăstirii Ivir și întreaga Adunare se adresează Ministerului Cultelor.

Fac cunoscut faptul că Averchie, care pentru o perioadă de timp a fost ajutor al egumenului din prezent de la Mănăstirea Radu Vodă, Grigorie, a fost izgonit de către mănăstirea de la Muntele Sfânt.

În realitate nu a aparținut niciodată acolo, ci a fost făcut postrig de către Mănăstirea Sfântul Pavel.

Traducere în română din limba greacă, nr. 1492.

56

(vol. II, doc. 1878: 294-295)

1862, 19 octombrie, București

Un anume [...] promite să meargă, în calitate de reprezentant al Mănăstirii Radu Vodă, la Curtea de Casație ca să ceară anularea hotărârii din 29 iunie 1858 în pricina pe care o are mănăstirea cu Nicolae Nicolescu pentru proprietatea Periș.

Dacă va fi necesar, va deschide și alte procese.

A primit drept răsplată de la arhimandritul Grigorie, egumenul mănăstirii, 100 de lire turcești și va primi și alți bani dacă se va prezenta și la alte procese.

Original, română, nr. 1485.

57

(vol. II, doc. 1880: 295)

1862, 20 octombrie, București

Catalog al documentelor pe care l-a primit spre cercetare I. Atanasiu, în pricina dintre Mănăstirea Radu Vodă și N. A. Nicolescu, pentru proprietatea Periș.

Original, română, nr. 1469.

58

(vol. II, doc. 1882: 296)

1862, 21 octombrie

Chitanță semnată de către I. C. Constantinescu, în calitate de reprezentant al arendașului proprietății Otopeni până a se înfățișa el însuși, pentru primirea sumei de 675 lei de la arhimandritul Mănăstirii Radu Vodă.

Original, română, nr. 1468.

59

(vol. II, doc. 1902: 302)

1862, 11 noiembrie⁷⁵

⁷⁵ Datele extreme ale documentului sunt 1862, 11 noiembrie – 1868, 22 aprilie.

Contract de arendare a moșiei Căldăraru-Ghinu, proprietate a Mănăstirii Radu Vodă (egumen al mănăstirii arhimandritul Grigorie Raduliotul) pentru 5 cinci ani (23 aprilie 1863-22 aprilie 1868).

Arendașul este Anton Protogheridi și prețul total este de 40.800 lei.

Tipăritură, română, adaptare pentru Mănăstirea Radu Vodă, nr. 1815.

60

(vol. II, doc. A1907: 303-304)

1862, 1 decembrie, București

Contract prin care C. Boerescu preia toate cauzele Mănăstirii Radu Vodă în fața tuturor instanțelor de judecată, procese, hotărnicii, încălcări de hotare, revendicări, venituri ale mănăstirii, precum și cauze care privesc persoana egumenului.

Răsplata lui va fi de 450 galbeni pe an, în două tranșe.

Original, română, în 2 exemplare, nr. 1528.

61

(vol. II, doc. 1927: 309)

1863, 4 ianuarie

Ilinca [...] întocmește document contabil pentru arendarea moșiei Cadana (n.n. Cadina), din județul Ialomița, pentru perioada 1858-1862 până la 23 aprilie 1863. Moșia este proprietate a Mănăstirii Radu Vodă.

Rămân aspecte nerezolvate achitarea impozitului agricol și a celui pentru transfer, precum și trimiterea lor la mănăstire.

Original, română, nr. 1476.

62

(vol. II, doc. 1982: 326)

1863, după 23 aprilie

Andreas Tzava (n.n. Andrei Țava) scrie arhimandritului Grigorie, egumenul Mănăstirii Radu Vodă, că a câștigat, la licitația care a avut loc la Mănăstirea Sfinților Apostoli, luarea în arendă a proprietăților mănăstirilor Radu Vodă, Căldăraru și Glina, pentru 5 ani (23 aprilie 1863-23 aprilie 1868), cu prețul de 40.800 lei pe an.

Contractul se va încheia pe numele lui Anton Protogheridi și la semnarea acestuia va fi înștiințat și Ministerul Cultelor.

Origina, română, nr. 120, traducere în greacă nr. 121.

63

(vol. II, doc. 2011: 335-336)**1863, 10 iunie⁷⁶**

Catastif cu veniturile și cheltuielile Mănăstirii Radu Vodă pe anul 1862. Catastiful cuprinde următoarele înregistrări:

a) Cheltuieli cu ocazia sărbătorii bisericii (pâine, ulei, diferite mile, răsplata arhierelui, preoților și diaconilor pentru două liturghii).

b) Cheltuieli anuale ale bisericii Sfântul Athanasie (reparații, procurarea lumânărilor, uleiului, salariile preoților, diaconilor și dascălului).

c) Cheltuieli ale altor bisericilor care se găsesc în sate ale mănăstirii. Este vorba de satele Valia Văleni, Otopeni, Săpunari, Kotzake (n.n. Coțochi), Tutana.

d) Cheltuieli pentru diferite reparații (procurarea materialelor de construcție și diferite munci la mănăstire).

e) Cheltuieli pentru vii (plata muncii cu ziua pentru îngrijirea viilor, cules etc.) și pentru depozitarea vinului.

f) Cheltuieli pentru hrană, curățenie și lemne (înregistrarea lor pe fiecare lună).

g) Cheltuieli pentru cai și vehicule (hrana animalelor, repararea vehiculelor).

h) Cheltuieli pentru obiectele necesare gospodăriei.

i) Cheltuieli ce privesc pricinile în care mănăstirea este parte (răsplata avocaților, diferite bacșișuri, copii de pe documente).

j) Cheltuieli pentru diferite bacșișuri (la birou, către funcționari ai statului și demnitari, supraveghetori, ostași, dascăli etc.).

k) Cheltuieli cu ajutoare pentru săraci.

l) Cheltuieli pentru abonamente la ziare. Este vorba de ediții cu legea agrară și ziarele „Ziua”, „Veacul” „Monitorul Oficial”.

m) Cheltuieli poștale.

n) Cheltuieli și salarii ale funcționarilor Biroului.

o) Taxele plătite la stat pentru proprietățile mănăstirii în perioada 1/1/1862 – 1/4/1863.

Venitul mănăstirii provine de la proprietățile ei. Este vorba de următoarele moșii: Căldărari, Kezaki (n.n. Cazaci), Otopeni, Vadu, Lupești, Burdușel, Găunoși, Coslozeni, Cadina, Magakrenin (n.n. Măgureni), Săpunari, Cundești, Tutana, Dragaesti (n.n. Drăgoești), Vainesti (n.n. Voinești), Gemena, Ghistești, Gidarizti (n.n. Ghidăriți), Ceptura, Ghitiora, Bategi (n.n. sau Bațoți), Țara (n.n. Țora), Valea Văleni.

Alte venituri provin de la atelier, grădini, din vânzarea vinului, din încasarea datoriilor către mănăstire.

Totalul cheltuielilor este de 115.981 groși și al veniturilor de 612.232 groși.

⁷⁶ Anii extremi ai documentului sunt 1862 - 1863, 25 iunie.

Catastiful a fost întocmit la 10 iunie 1863 și a fost verificat la 25 iunie 1863.

Original, greacă, nr.15.

64

(vol. II, doc. 2045: 347-348)

1863, 29 iulie, București

Act semnat de către arhimandritul Grigorie Raduliotul prin care se adresează egumenului de la Mănăstirea Ivir:

a) Îl informează despre primirea scrisorii sale în care se găseau chitanțele arhimandritului Averchie, precum și despre acelea privind primirea banilor de la Nicoliescu.

b) Își exprimă nedumerirea privind utilitatea chitanțelor arhimandritului Averchie, de vreme ce acesta din urmă a reușit să-și primească recompensa și să se implice în aspectele ce țin de egumenie, și își exprimă temerile referitoare la colaborarea acestuia cu forțele de la guvernare pentru atingerea scopurilor sale ilegale.

c) Menționează că absența, până în prezent, a Ministrului Cultelor în Moldova a împiedicat pretențiile Guvernului asupra banilor lui Nicoliescu și subliniază că nu cunoaște măsurile pe care acesta le va lua la reîntoarce, cu toate că, după părerea lui, cu chitanțele care i le-au trimis s-ar putea să scape.

d) Îi aduce la cunoștință vizita lui Averchie la domn, unde a fost primit cu bunăvoință.

e) Își exprimă neplăcerea în legătură cu faptul că este obligat să se îngrijească de Averchie, încercând, în paralel, să împiedice orice acțiune dăunătoare a acestuia împotriva mănăstirii.

f) Prezintă încercarea lui Averchie de a învinovăți mănăstirea pentru destituirea lui și pentru neputința de a-și procura cele necesare vieții și cere găsirea unei soluții pentru îndepărtarea acestuia de la uneltirile zilnice.

g) Îl informează în legătură cu intervenția ilegală a Guvernului la mănăstirile Radu Vodă, Cotroceni și Mihai Vodă pentru reținerea hrisoavelor lor, despre faptul că el nu a arătat rezistență și a predat imediat documentele mănăstirii și despre faptul că refuzul arhimandritului Policarp și al egumenului Dionisiati de a preda documentele mănăstirilor lor a dus la înlăturarea acestora din funcția de egumen.

h) Acuză Guvernul de indiferență față de întărirea economică a mănăstirilor și subliniază finanțarea limitată din partea acestuia doar pentru acoperirea cheltuielilor mănăstirești neapărat necesare.

i) Cere îngăduința Sfintei Înfrățiri să nu le trimită surplusul de la mănăstire, ce ar urma să fie folosit pentru pictarea de icoane, pentru procurarea de strane și pentru repararea de catapetesme.

Original, greacă nr. 133.

65
(vol. II, doc. 2054: 351)
1863, 19 august

Document semnat de către arhimandritul Averchie Iviritul prin care se adresează Ministrului [Cultelor]:

- Îl informează în legătură cu propunerea egumenului Mănăstirii Radu Vodă, Grigorie Vugatza, de a-l angaja în funcția de consultant, precum și pe confratele lui, călugărul Dionisie, astfel încât să se sfătuiască cu ei cu privire la teme mănăstirești și cu acordul lor să ia fiecare hotărâre.

- Se plânge că după numirea sa pe trei ani lângă sus numitul egumen, acesta nu numai că nu se conformează, dar și urmează acțiunile înaintașilor lui, ceea ce provoacă catastrofe Mănăstirii Radu Vodă și îl acuză pe acesta de sustragere de bani din veniturile anuale ale mănăstirii, de neglijență în repararea clădirilor mănăstirești și de nepăsare în îndeplinirea responsabilităților lui preoțești, de vreme ce, după încetarea folosirii limbii grecești în oficierea sfintei liturghii, refuză să officieze serviciul divin, deoarece este dezgustat de limba română, care ar contamina canoanele bisericești.

- Cere intervenția sa, astfel încât să evite în viitoare orice abuz al egumenului Grigorie Vugatza în legătură cu veniturile mănăstirești.

Original, greacă, nr. 124.

66
(vol. II, doc. 2095: 365-366)
1863, București

Anton Protogheridi cere egumenului Mănăstirii Radu Vodă, Grigorie, să preia el însuși arendarea proprietăților Căldărari și Glina din județul Ilfov, pe care până acum le da în arendă – după recenta licitație–Andrei Țava.

Drept garanție ipotechează casele lui din București, a căror valoare a fost estimată la 55.282 lei și 20 parale.

Original, română, nr. 122, traducere în greacă nr. 123.

67
(vol. II, doc. 2098: 366-367)
[1863]

Document în care este descrisă cauza negustorului Anton Protogheridi din București, căruia arhimandritul Grigorie Raduliotul i-a dat în arendă, în luna aprilie a anului 1863, o moșie a Mănăstirii Radu Vodă, cu prețul de 40.800 groși, procedând apoi la redactarea înțelegerii. Neguțătorul în discuție, chiar dacă era dator să dea anual suma de 9.300 groși, a plătit doar 98 monede de argint⁷⁷, în timp ce a cerut și dobânzile

⁷⁷“μὴντζικὰ”- monedă din argint, conform Glosarului de la sfârșitul lucrării lui Marinescu.

celor cinci ani, precum și suma de 1.250 monede de argint pentru cheltuieli și pagube. Astfel, cazul a fost supus cercetării Tribunalului Comercial. Acolo s-a prezentat Anton Protogheridi împreună cu tâlmaciul Guvernului grec și cu epitropul numit al arhimandritului Grigorie Raduliotul, călugărul Atanasie, unde a fost prezentat contractul. S-a constatat că, deși inițial moșia fusese arendată contra sumei de 40.800 groși „valahi” împuternicitului epitrop, Andrei Țava, acesta a micșorat în cele din urmă prețul dării în arendă la 31.500 groși, din recunoștință pentru numitul cetățean, în contul serviciilor din trecut. Dacă acum însă această moșie va fi pusă sub sechestru de către autoritățile locale, Anton Protogheridi va fi dator să plătească contravaloarea celor 40.800 de groși, adică 9.300 groși anual. Dacă nu va fi pusă sub sechestru, va rămâne la acesta cu înțelegerea arenzii de 31.500 groși. Însă, deoarece călugărul Atanasie urmărește să mențină situația nerezolvată și întrucât prezentarea documentelor lui ar produce anularea înțelegerii, s-a hotărât să dea contravaloarea (de 9.300 groși anual) celor patru ani, iar pentru al cincilea an să o achite la data de 23 a următorului aprilie.

Original, greacă, nr. 136.

68

(vol. II, doc. 2099: 367)

[1863]⁷⁸

Trei chitanțe pentru suma de 2.325 groși, semnate de către A. Protogheridi, care fac dovada achitării de către acesta (la 14 aprilie 1863- 22 iulie 1863- 22 ianuarie 1864), a arenzii proprietății mănăstirești Căldărari, plătită Mănăstirii Radu Vodă conform contractului, bani care au fost primiți de către arhimandritul Grigorie Raduliotul.

Original, greacă, nr. 1417.

69

(vol. II, doc. 2178: 396)

1866⁷⁹

Act contabil, semnat de către arhimandritul Damaschin Iviritul, în care sunt înregistrate:

a) Cheltuielile, din perioada 23 aprilie 1863-23 aprilie 1866, ale mănăstirilor Ocna (Precista) și Radu Vodă pentru gospodărire, bănci, corespondență, salarii, abonamente, cumpărare de pături, mobilă, taxe poștale, cheltuieli de transport.

b) Sumele primite de la moșia Vlădicina și de la cele două moșii Leiteni și Ocniaco.

Original, greacă, nr. 96.

⁷⁸ Datele extreme ale documentelor sunt 1863, 14 aprilie-1864, 22 ianuarie.

⁷⁹ Datele extreme ale documentului sunt 1863, 23 aprilie-1866, 23 aprilie.

70
(vol. II, doc. 2183: 398)
1869, 9 mai

G. Băseanu scrie că egumenul Mănăstirii Radu Vodă a făcut apel la Curtea de Casație și Justiție împotriva hotărârii adoptate în pricina avută cu N. Niculescu, pentru o proprietate căreia nu îi este menționată denumirea.

Original, română, nr. 1461.

71
(vol. II, doc. 2191: 401)

[1897-1901] (1283 A.H.) sefer 17⁸⁰, [Thesalonic]

Consulul grec la Thesalonic se adresează conducătorului orașului. Îi descrie pe scurt pricina dintre protejatul grec Anton Perteveridi, negustor din București, și egumenul Mănăstirii Radu Vodă (din anul 1863), pentru arendarea proprietăților Călderari (Căldărari) și Vagkna (sau Glina).

În urma procesului, egumenul trebuia să plătească negustorului 40.100 piaștri. Acesta din urmă nu s-a adresat la timp autorităților. În consecință, consulul cere să se dea fiecăreia dintre părți câte o copie certificată.

Copie în franceză a documentului grecesc original, nr. 126.

72
(vol. II, doc. 2193: 402)

(1897-1901) (1283 A.H.) zikadeh 18⁸¹, Thesalonic

Tacir prin care este judecată, în fața Tribunalului Comercial, cauza protejatului grec negustor din București Anton Perteveridi împotriva arhimandritului Grigorie Co(n)tolati, egumenul Mănăstirii Radu Vodă.

Perteveridi a luat cu arendă proprietatea Kaldiraki (Căldăraru) a Mănăstirii Radu Vodă pentru cinci ani (aprilie 1863-aprilie 1868). Egumenul însă nu a respectat condițiile contractului și nu i-a achitat banii stabiliți.

Negustorul cere ca fostul egumen să fie obligat să plătească datoria, dobânzile și cheltuielile de judecată. Tribunalul este informat asupra faptului că, în prezent, proprietatea aparține autorităților locale, în timp ce avocatul lui Perteveridi a cerut anularea contractului.

Hotărârea Tribunalului îl obligă pe Grigorie să plătească reclamantului suma de 35.891 lei, adică doar datoria lui.

Copie, franceză, nr. 125.

73
(vol. II, doc. 2270: 430)

⁸⁰ Document datat după Hegiră.

⁸¹ Document datat după Hegiră.

[sfârșitul sec. al XVIII-lea]

Catalog al documentelor traduse ale Mănăstirii Ivir.

Este vorba de 97 de documente, în limbile greacă, franceză (și română), ale mănăstirilor Radu Vodă, Precista și Răducanu. Documentele se referă la proprietățile mănăstirilor. Concret, este vorba de următoarele proprietăți: Prezesti (n.n. Prejești), Siliște, Lazeni (n.n. Lăzeni), Săcueni, Vogdanesti (n.n. Bogdănești), Movila, Fundeni, Kinpeni (n.n. Cămpeni), Drăgănești, Skiea (Șcheia), Tzertuiane, Kinpeni (n.n. Cămpeni)⁸², Tzimulesti (n.n. Țimulești sau Cimulești), Rustziori (n.n. Rusciori), Votești (n.n. Botești), Pontziesti (n.n. Ponțiești sau Pondiești), Tzara (n.n. Țora), Lugka, Galatzesti (n.n. Gălățești), Gura Racateu (n.n. Gura Răcăteu), Vratila (n.n. Brătila), Nicorești, Deleni, Zevi, Albele, Leiteni, Viforeni, Zlătari, Seminotze (n.n. Seminotce), câmpul Galian, Vetselesti (n.n. Vețeleşti), Bahna, Gura Văi.

Copie, greacă, nr. 1237.

74**(vol. II, doc. 2297: 440)****[mijlocul secolului al XIX-lea]**

Document contabil nesemnat și nedatat, în care sunt înregistrate cheltuielile Mănăstirii Radu Vodă (pentru hrană 25.101,13 gr., pentru salarii 1.399 gr., pentru taxe 4.378 gr., pentru biserică 22.033 gr., pentru cheștiunea lui Averchie 43.811 gr., pentru despăgubiri 71.600 gr., pentru cheltuieli de la București până la Muntele Sfânt 1.940 gr., în total 180.262,13 gr.).

Original, greacă, nr. 30.

75**(vol. II, doc. A 2343: 452-453)****[mijlocul secolului al XIX-lea]**

Catalog cu cinci documente românești ale Mănăstirii Radu Vodă, cu datele extreme 10 februarie 1613 și 1649-1650 (7158).

Copie, română (și traducere în greacă), în documentul nr. 1243.

76**(vol. II, doc. A 2344: 453)****[mijlocul secolului al XIX-lea]**

Catalog cu rezumatele a cinci documente care privesc proprietățile Mănăstirii Radu Vodă. Din punct de vedere cronologic acoperă perioada cuprinsă între 1613 și [1649-1650].

⁸² În rezumat apare de două ori această proprietate.

Original, română (și traducere în greacă), în documentul nr. 1243.

77

(vol. II, doc. 2378: 462-463)

[mijlocul secolului al XIX-lea]⁸³

Document contabil, semnat de către Grigorie Raduliotul, în care sunt înregistrate veniturile (din arendarea proprietăților, încasarea datoriilor, vânzarea vinului, din cotele-părți ale reducerii arenzilor) și cheltuielile (plata impozitului către stat pentru arendarea proprietăților mănăstirești; reparații la biserica mănăstirii; pictură de icoane; picturi în ulei; procurarea lemnului, cadourilor, prescurii, cărților liturgice, anafurei; pentru culesul viilor; sume de bani trimise prin poștă; cheltuieli de transport; pentru depozitarea vinului; vehicule; cai; alimente; sentințe judecătorești; bacșișuri; ajutoare pentru săraci; abonamente la ziare, cărți, traduceri; salarii ale funcționarilor; taxe poștale; cheltuieli de călătorie) Mănăstirii Radu Vodă pentru perioada 23 aprilie 1861-23 aprilie 1862.

Original, greacă, nr. 1708.

BIBLIOGRAFIE

- Balș, Ș. (1975). Restaurarea Bisericii Radu Vodă din București, *Revista Muzeelor și monumentelor "Monumente istorice și de artă"*, nr. 1, pp. 45-52.
- Bădescu, E. (10.05.2013). Alexandru Orăscu, arhitectul Universității din București (II), *Ziarul Financiar*, <http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/alexandru-orascu-arhitectul-universitatii-din-bucuresti-ii-de-emanuel-badescu-galerie-foto-10867860/poze/>
- Bălcescu, N. (1908). *Românii sub Mihai-Vodă Viteazul*, București, Inst. De Arte Grafice Carol Göbl.
- Beza, M. (1934). Bibliotecă mănăstirească la Muntele Athos, *Academia Română. Memorile secțiunii literare*, seria III, tom VII, mem. 3, București.
- Biblioteca Academiei Române, *Colecția Documente Istorice*.

⁸³ Datele extreme ale documentului sunt 1861, 23 aprilie – 1862, 23 aprilie.

- Bodogae, T. (1940). *Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos, Sibiu*.
- Bogdan, D. P. (1941). Despre daniile românești la Athos, *Arhiva românească*, tom VI, București.
- Boliac, C. (1862). *Monastirile din România (Monastirile închinete)*, București, Typographia lui Stephan Rassidescu.
- Brezoianu, I. (1861). *Mănăstirile zise închinete și călugării străini*, București, Tipografia Statului Sf. Sava.
- București. Rezultatele săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953*, (1954). I, București, Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Catalogul documentelor referitoare la viața economică a țărilor române în sec. XVII –XIX-lea. Documente din Arhivele Statului din Sibiu* (1966). Dumitru, L., vol. I, București.
- Catalogul documentelor Țării Românești 1369-1600. Secția istorică dela Arhivele Statului din București* (1947). Ion, R. M., București.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale (1654-1656)* (2006). vol. VIII, Ciucă, M.-D., & Vătafu-Găitan, S., & Șesan, D., & Comănescu, M., București.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale (1657-1659)* (2012). vol. IX, Comănescu, M., & Niculescu, L., & Dincă, I., București.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale (1650-1653)* (1999). vol. VII, Ciucă, M. D., & Vătafu-Găitan, S., & Bâzgan, M., București.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului (1601-1620)* (1974). vol. II, Soveja, M., & Duca-Tinculescu, D., & Dragomir, R., București.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului (1621-1632)* (1978). vol. III, Ciucă, M.-D., & Duca-Tinculescu, D., & Vătafu-Găitan, S., București.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului (1633-1639)* (1981). vol. IV, Ciucă, M.-D., & Duca-Tinculescu, D., & Vătafu-Găitan, S., București.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului (1640-1644)* (1985). vol. V, Ciucă, M.-D., & Duca-Tinculescu, D., & Vătafu-Găitan, S., București.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului (1645-1649)* (1993). vol. VI, Ciucă, M.-D., & Vătafu-Găitan, S., București.
- Călători străini despre Țările Române* (1971). vol. III, București, Editura Științifică.
- Călători străini despre Țările Române* (1976). vol. VI, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Chițulescu, P. (2009). *Mănăstirea Radu Vodă*, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române.
- Cioran, G. (1947). Mănăstirea Stelea din București, Extras din *Revista istorică română*, vol. XVI, fascicola II, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională.

- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1996). vol. VIII (1576-1580), Mioc, D., & Constantinescu, I., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2006). vol. XXXVI (1651), Rizescu, O., & Ciucă, M. D., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2006). vol. XXXVII (1652), Barbu, V., & Bălan, C., & Constantin, F. M., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1965). vol. XXI (1626-1627), Mioc, D., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1969). vol. XXII (1628-1629), Mioc, D., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1969). vol. XXIII (1630-1632), Mioc, D., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1974). vol. XXIV (1633-1634), Mioc, D., & Caracaș, S., & Bălan, C., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1985). vol. XXV (1635-1636), Mioc, D., & Bălan, M., & Cămărășescu, R., & Fotino, C., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2013). vol. XXVII (1639-1640), Barbu, V., & Lazăr, G., & Vintilă-Ghițulescu, C., & Popescu, O. M., & Olar, O., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1998). vol. XXX (1645), Barbu, V., & Chiper, M., & Lazăr, G., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2003). vol. XXXI (1646), Barbu, V., & Chițulescu, C., & Iancu, A., & Lazăr, G., & Rizescu, O., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2002). vol. XXXIV (1649), Barbu, V., & Lazăr, G., & Rizescu, O., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2003). vol. XXXV (1650), Barbu, V., & Chițulescu, C., & Iancu, A., & Lazăr, G., & Rizescu, O., București.
- Documente privind istoria orașului București* (1960). Georgescu, F., & Cernovodeanu, I. P., & Cristache Panait I., București, Muzeul de Istorie a orașului București.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1953). veacul XVI, vol. VI (1591-1600), Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1951). veacul XVII, vol. II (1611-1615), Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1951). veacul XVII, vol. III (1616-1620), Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1954). veacul XVII, vol. IV (1621-1625), Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1952). veacul XVI, vol. V (1581-1590), Editura Academiei Republicii Populare Române.

- Giurescu, C. C., Matei H. C., Constantiniu, F., Popa, M. D., Nicolescu, N. C., & Rădulescu G. (1971). *Istoria României în date*, București, Editura Enciclopedică Română.
- Giurescu, C. C. (1959). Suprafața moșiilor mănăstirești secularizate la 1863, Extras din *Studii Revistă de Istorie*, anul XII, Editura Academiei Republicii Populare Române, pp. 149-157.
- Ionescu, G. D., & Popescu, G. T. (1992). Complexul monastic Radu Vodă din București, ctitoria Mihneștilor, *Glasul Bisericii*, nr. 1-3, București.
- Ionnesu-Gion, G. I. (1899). *Istoria Bucureștilor*, București, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu.
- Iorga, N. (1929). *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, vol. I, București.
- Leonte, I. (1948). *Actele secției bunuri publice. Mănăstirea Radu Vodă București, Indice nr. 18*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului.
- Marinescu, F. (1998), *Ποιμαντικά έγγραφα του Αγίου Όρους. Αρχείο Ιεράς Μονής Κουτλουμουσίου (Documente românești de la Muntele Athos. Arhiva Sfintei Mănăstiri Kuthumuș)*, Atena, Institutul de Studii Neolenice al Fundației Naționale de Studii.
- Idem. (2007). *Ποιμαντικά έγγραφα του Αγίου Όρους. Αρχείο Ιεράς Μονής Ιβήρων (Documente românești de la Muntele Athos. Arhiva Sfintei Mănăstirii Ivir)*, vol. I-II, Atena, Institutul de Studii Neolenice al Fundației Naționale de Studii.
- Idem. (2001). *Ποιμαντικά έγγραφα του Αγίου Όρους. Αρχείο Πρωτάτου (Documente românești de la Muntele Athos. Arhiva de la Protaton)*, Atena, Institutul de Studii Neolenice al Fundației Naționale de Studii.
- Idem. (2002). *Ποιμαντικά έγγραφα του Αγίου Όρους. Αρχείο της Ιεράς Μονής Αγίου Παύλου (Documente românești de la Muntele Athos. Arhiva Sfintei Mănăstiri Sfântul Pavel)*, Atena, Institutul de Studii Neolenice al Fundației Naționale de Studii, Atena.
- Idem. (1997). *Τα ρουμανικά έγγραφα του Αγίου Όρους. Αρχείο της Ιεράς Μονής Εηροποτάμου (Documentele românești de la Muntele Athos. Arhiva Sfintei Mănăstiri Xiropotamu)*, vol. I-II, Atena, Institutul de Studii Neolenice al Fundației Naționale de Studii.
- Memoriu asupra monastirilor române puse sub invocăția Locurilor-Sante din Orient* (1863). București, Ministerul de Externe.
- Mischevca, V., & Marinescu, F. (2012). Anul 1812 sub impactul factorului fanariot: marele dragoman Dimitrie Moruzi, *Tratatul de pace de la București din 1812. 200 de ani de la anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus. Materialele Conferinței Internaționale, Chișinău, 26-28 aprilie 2012*, Chișinău, Pontos, pp. 53-66, http://antim.md/files/culegere-conferinta_1812-final.pdf
- Moldovan, H. (2013). *Johann Schlatter: cultură occidentală și arhitectură românească (1831-1866)*, Editura Simetria.
- Moldoveanu, I. (2002). *Contribuții la istoria relațiilor țărilor române cu Muntele Athos (1650-1863)*, București.

- Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București, *Colecția Documente*.
- Nicolaescu, Șt. (1939). Istoricul Mănăstirii Sfânta Treime (Radul Vodă) din București, Extras din *Revista Bucureștii*, nr. 1-2/1937, București, „Tirajul” Institut de Arte Grafice Str. Popa Savu 9.
- Panaiteescu, P. P. (1930). Călători poloni în Țările Române, *Academia Română. Studii și cercetări*, XVII, București, Cultura Națională.
- Popescu, O. M. (2011), Pomelnicul Mănăstirii Radu Vodă din București, *Studii Teologice*, seria III, nr. 3, pp. 191-218.
- Popescu-Spineni, M. (1936). *Procesul mănăstirilor închinat. Contribuții la istoria socială românească*, București, Institutul de Arte Grafice „Tiparul Universitar”.
- Potra, G. (1961). *Documente privitoare la istoria orașului București. 1594-1821*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Idem. (1975). *Documente privitoare la istoria orașului București. 1821-1848*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Idem. (1982). *Documente privitoare la istoria orașului București. 1643-1800*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Săndulescu-Verna, C. (1930). Biserica Radu-Vodă din București, Extras din *Revista Raze de Lumină*, an II, nr. 2 și 3, București, Tipografia Cărților Bisericești.
- Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, *Colecțiile: Achiziții Noi, Documente diplomatice, Documente istorice, Condiții mănăstirești, Manuscrise, Catastife mănăstirești, Peceți, Planuri, Suluri*.
- Idem, *Fondurile: Mănăstirea Radu Vodă, Mitropolia Țării Românești*.